

Technická univerzita v Liberci

Hospodářská fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2000

Bronislav ŠEFL

Technická univerzita v Liberci

Hospodářská fakulta

Studijní program: Ekonomika a management

Obor: Podniková ekonomika

Zajištění plateb v zahraničním obchodě

Hedging of payments in foreign trade

DP - PE - KFÚ - 200030

Bronislav ŠEFL

Vedoucí práce: Prof. Ing. Anděla Landorová, CSc., KFÚ

Počet stran: 83

Počet příloh: 24

Datum odevzdání: 26.5.2000

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Hospodářská fakulta

Katedra financí a účetnictví

Školní rok 1999/2000

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

pro

Bronislava Š e f l a

obor č. 6268 - 8 Podniková ekonomika

Vedoucí katedry Vám ve smyslu zákona č. 111/1998 Sb o vysokých školách a navazujících předpisů určuje tuto diplomovou práci:

Název tématu:

Zajištění plateb v zahraničním obchodě

Zásady pro vypracování:

1. Význam zajištění plateb
2. Zvláštnosti jednotlivých druhů plateb v ZO, jejich rizika a vhodný způsob jejich zajištění
3. Poskytovatelé a uživatelé těchto služeb
4. Příklad účinnosti

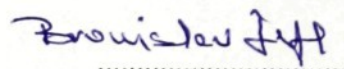
Místopřísežné prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury pod vedením vedoucího práce.

Prohlášení k využívání výsledků diplomové práce

Jsem si vědom(a) toho, že diplomová práce je majetkem školy a že bez souhlasu děkana fakulty s ní nesmím disponovat (např. publikovat). Beru na vědomí, že po pěti letech si mohu diplomovou práci vyžádat v Univerzitní knihovně TU v Liberci, kde je uložena, a tím výše uvedená omezení vůči mé osobě končí.

V Liberci dne 26. května 2000

Bronislav ŠEFL

Rozsah diplomové práce: 50 - 60 stran

(do rozsahu nejsou započítány úvodní listy,
přehled literatury a přílohy)

Doporučená literatura:

Marková, J. : Úvod do devizových obchodů, Bankovní Institut, Praha 1997

Marvanová, M. a kol. : Platební styk; ECON, Brno 1994

Marvanová, M.; Juřík P.; Vítkovský, K. : Platební styk; Bankovní Institut, Praha 1996

Plchová, B. a kol. : Zahraniční obchod; Bankovní Institut, Praha 1996

Ross, Westerfield, Jaffe : Corporate finance; McGeaw-Hill Companies 1996

Sůvová a kol. : Specializované bankovníctví; Bankovní Institut, Praha 1997

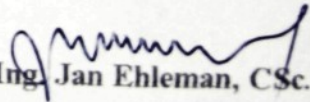
Hospodářské noviny, týdeník Ekonom, Finance a úvěr, atd.

Vedoucí diplomové práce: Prof. Ing. Anděla Landorová, CSc.

Konzultant: Ing. Jan Bureš (ČMHB Praha)

Termín odevzdání diplomové práce : 26. května 2000

Dr. Ing. Olga Hasprová
vedoucí katedry

Prof. Ing. Jan Ehleman, CSc.
děkan Hospodářské fakulty

V Liberci dne 27. října 1999

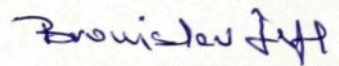
Místopřísežné prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury pod vedením vedoucího práce.

Prohlášení k využívání výsledků diplomové práce

Jsem si vědom(a) toho, že diplomová práce je majetkem školy a že bez souhlasu děkana fakulty s ní nesmím disponovat (např. publikovat). Beru na vědomí, že po pěti letech si mohu diplomovou práci vyžádat v Univerzitní knihovně TU v Liberci, kde je uložena, a tím výše uvedená omezení vůči mé osobě končí.

V Liberci dne 26. května 2000

.....
Bronislav ŠEFL

ANNOTATION

Every person who does a business has to face a risk. One of the most important tasks of doing business is to reduce the risk that is connected with payment. The last several years have seen fundamental changes in financial markets and financial instruments. This diploma work tries to analyse the risk and is focused on the risk of creditor. In this work I take a close look at the means of payment - what they are, how they work and the uses to which they can be put. The most important tool is a Letter of credit which is carefully described, bill of exchange, bank guarantee and derivatives which are used for hedging are another common means of reducing the risk. This work tries to evaluate advantages and disadvantages of them.

ANOTACE

Každý člověk, který obchoduje, musí čelit riziku. Jedním z nejdůležitějších úkolů při obchodování je omezit riziko spojené s vyrovnáním plateb. V posledních letech proběhly velké změny na finančních trzích a ve finančních instrumentech. Tato diplomová práce se snaží analyzovat rizika a je zvláště zaměřena na rizika věřitelská. V práci se snažím zevrubněji prostudovat platební prostředky - co znamenají, jak fungují a způsob jejich užití. Nejdůležitějším nástrojem je dokumentární akreditiv, který je podrobně popsán. Dále potom následují ostatní nástroje, jako směnka, bankovní záruka a finanční deriváty, které jsou používány k zajištění proti riziku. Práce se snaží zhodnotit výhody a nevýhody těchto nástrojů.

OBSAH

1. SEZNAM ZKRATEK A SYMBOLŮ.....	9
2. ÚVOD.....	12
3. OBCHODNÍ RIZIKO.....	13
3.1. Rizika vyplývající z ekonomických podmínek na trzích.....	14
3.2. Ostatní druhy rizik	14
4. ZAJIŠTĚNÍ RIZIK POMOCÍ JEDNOTLIVÝCH INSTRUMENTŮ.....	15
5. DOKUMENTY V MEZINÁRODNÍM PLATEBNÍM STYKU	16
5.1. Dispoziční dokumenty	17
5.1.1. Konosament (Bill of Lading - B/L)	17
5.2. Legitimační dokumenty	19
5.3. Inkasní dokumenty.....	19
5.3.1. Obchodní faktura (commercial invoice).....	19
5.4. Dopravní dokumenty.....	20
5.5. Skladovací dokumenty	21
5.6. Pojišťovací dokumenty.....	21
5.6.1. Pojistka	21
5.7. Pomocné dokumenty	22
6. DOKUMENTÁRNÍ INKASO	23
6.1. Vývozní dokumentární inkaso	24
6.1.1. Účastníci kontraktu	24
6.1.2. Průběh dokumentárního inkasa.....	24
6.2. Dovozní dokumentární inkaso	27
6.3. Výhody užití dokumentárního inkasa.....	28
7. DOKUMENTÁRNÍ AKREDITIV	28
7.1. Účastníci kontraktu.....	30
7.2. Průběh dokumentárního akreditivu	31

7.3. Kontrola předložených dokumentů	36
7.4. Druhy akreditivů.....	38
7.4.1. Neodvolatelný akreditiv	38
7.4.1.1. Neodvolatelný akreditiv - avizovaný	39
7.4.1.2. Neodvolatelný akreditiv - potvrzený.....	40
7.4.2. Odvolatelný akreditiv	40
7.4.3. Revolvingový akreditiv	41
7.4.4. Převoditelný neodvolatelný akreditiv	42
7.4.5. Back-to-back akreditiv.....	43
7.4.6. Neodvolatelný akreditiv s červenou nebo zelenou doložkou	44
7.4.7. Remboursní akreditiv	44
7.4.8. Stand-by akreditiv	45
7.4.9. Pověřovací list.....	46
7.4.10. Akreditiv s odloženým placením.....	47
7.4.11. Krytý akreditiv	48
7.4.12. Nekrytý akreditiv.....	48
7.5. Výhody a nevýhody dokumentárního akreditivu	48
8. SMĚNKA.....	49
8.1. Druhy směnek	50
8.1.1. Směnka vlastní.....	50
8.1.2. Směnka cizí.....	50
8.1.3. Další druhy směnek.....	51
8.2. Užití směnky.....	51
8.3. Podstatné náležitosti směnky	53
8.4. Nepodstatné náležitosti směnky:.....	54
8.5. Základní operace se směnkou	55
8.5.1. Akceptace směnky.....	55
8.5.2. Směnečné rukojemství.....	55
8.5.3. Indosament.....	55
8.5.4. Eskont směnky	55
8.5.5. Inkaso směnky.....	56
8.5.6. Protest pro nezaplacení.....	56
8.5.7. Vymáhání směnky.....	56
8.6. Výhody užití směnky.....	57
9. BANKOVNÍ ZÁRUKA	57
9.1. Účastníci transakce	58
9.2. Druhy bankovních záruk	59
9.2.1. Dělení bankovních záruk dle typu ručení	59
9.2.2. Dělení bankovních záruk podle typu závazku	59
9.2.3. Dělení záruk podle druhu jistění závazku	61
9.2.4. Dělení záruk podle vztahu banky k příslušné záruce	61

9.3. Zvláštní druhy záruk.....	61
9.3.1. Standby letter of credit.....	61
9.3.2. Indemnita (slib odškodnění)	61
9.4. Výhody a nevýhody bankovních záruk.....	62
10. DALŠÍ FORMY ZAJIŠTĚNÍ	62
10.1. Pojištění vývozu	62
10.1.1. Teritoriální rizika	63
10.1.2. Komerční rizika	64
10.2. Zajištění proti kurzovým, inflačním a úrokovým rizikům	68
10.2.1. Forward.....	70
10.2.1.1. FRA (Forward Rate Agreement)	71
10.2.2. Úvěrová a depozitní operace	74
10.2.3. Opce.....	74
10.2.3.1. Speciální případy zajištění - Cap, floor a collar	76
10.2.4. Futures	77
10.2.5. Swap	79
11. ZÁVĚR.....	81
12. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	82
SEZNAM PŘÍLOH.....	83

1. SEZNAM ZKRATEK A SYMBOLŮ

- Advance payment guarantee** akontační záruka
- AWB - Air Way Bill** letecký nákladní list
- Bid bond** Záruka za vadium
- Bill of Lading B/L** konosament
- CBT** Chicago Board of Trade
- CEFTA** středoevropská zóna volného obchodu
- Certificate of Inspection** osvědčení o kontrole zboží
- Certificate of origin** osvědčení o původu zboží
- Certificate of quality** osvědčení o jakosti
- CMR - Truck waybill** silniční nákladní list
- Commercial invoice** obchodní faktura
- Consular invoice** konzulární faktura
- Cross-border certificate** osvědčení o přechodu zboží přes hranice
- Currency swaps** měnové swapy
- Custom invoice** celní faktura
- CZK** koruna česká
- ČESCOB** dceřiná firma České pojišťovny a největší belgické pojišťovny COBAC
- Delivery Order** vydací list
- DEM** německá marka
- Documents against acceptance - D/A** dokumenty proti akceptaci směnky
- Documents against payment - D/P** dokumenty proti zaplacení
- Duplicate of Railway Bill** železniční nákladní list
- EFF DEM** doložka o efektivním placení např. DEM
- EGAP** Exportní a garanční pojišťovací společnost
- EU** Evropská unie
- Forward rate agreement (FRA)** forward na úrokovou míru
- Forwarder's Receipt, Forwarding agent's confirmation** speditérské potvrzení
- FRABBA terms** standardy vypracované British Bankers Association
- Hedgers** jistitelé

Hedging zajištění pomocí derivátových obchodů

INCOTERMS (International Commercial Terms) soubor právních ustanovení pro vývoz a dovoz

Indemnita slib odškodnění

Insurance certificate pojistný certifikát

Insurance policy pojistka

Interest rate swaps úrokové swapy

LIBOR londýnská mezibankovní úroková míra

LIFFE (London International Financial Futures Exchange) Londýnská mezinárodní burza finančních termínových kontraktů

Long form B/L kompletní podmínky přepravy

Mate's Receipt potvrzení prvního lodního důstojníka o převzetí zásilky k přepravě

OECD Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OTC (over the counter) mimoburzovní obchody

Packing list balicí list

Payable against acceptance of draft splatno proti akceptu směnky

Payable against Letter of Credit splatno proti akreditivu

Payable against presentation of documents splatno proti prezentaci dokumentů

Payable within 30/60/90 days splatno do 30/60/90 dnů

Performance bond Kauční záruka

Please advise this Letter of Credit and add your confirmation vystavující banka žádá banku beneficianta o avizování akreditivu beneficiantovi s připojením jejího potvrzení

Post receipt poštovní podací lístek

Rekta B/L konosament na konečného příjemce

Sanitary-, Veterinary-, Phytopathological-, Desinfection-Certificates zdravotní osvědčení ve formě veterinárního, fytopatologického a dezinfekčního osvědčení

Shipper náloďovatel

Short form B/L podmínky přepravní smlouvy s odkazem

Specification specifikace

Speculators spekulanti

Survey report protokol o škodě

SWIFT - Society Worldwide Interbank Financial Telecommunication název pro rychlé a bezpečné předávání telekomunikačních zpráv mezibankovním systémem

The Uniform Customs and Practice for Documentary Credits - UCP Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy

Underlying assets podkladové aktivum

Value received doložka hodnotová

Warehouse receipt potvrzení o převzetí zboží k uskladnění

Warrant skladní list

Weight list vážní list

Without recourse, since oblige doložka úzkosti - bez postihu

2. ÚVOD

Již více než deset let se Česká republika ubírá směrem k tržnímu hospodářství, a to sebou nese vedle nesporných předností i nutnost starat se o své finanční otázky více než kdykoliv v minulosti. Synonymum pro dnešní stav obchodního partnerství v České republice by mohlo být heslo „honba za dlužníkem“. Podnikatelé si stěžují na špatnou platební morálku svých obchodních partnerů a z ní pramenící nedobytné pohledávky. Častokrát se stavějí do role pouhých pozorovatelů, kteří nemohou příliš ovlivnit výši svých pohledávek, neboť jejich stav a vývoj závisí na jednání či naopak nečinnosti dlužníků podniku.

S výše uvedeným tvrzením nemohu zcela souhlasit, protože moderní svět financí nabízí prostředky k ochraně věřitelů. Cílem mé diplomové práce je zmapovat jednotlivé prostředky k zajištění plateb se zřetelem na zahraniční obchod, kde se celá problematika ještě více komplikuje.

V úvodní kapitole rozebírám jednotlivé druhy rizik pramenící z obchodní transakce, v dalších kapitolách se potom soustředuji na rizika věřitelská a nástroje k jejich eliminaci. Jednotlivé nástroje podrobně analyzuji z hlediska principu a následně i jejich využití.

3. OBCHODNÍ RIZIKO

Obchod sebou nese riziko. Vzhledem k problematice mé diplomové práce považuji za prvořadé riziko neuhrazení pohledávky prodávajícího kupujícím; pro úplnost uvedu další rizika vyplývající z obchodního kontraktu. V zahraničním obchodě to vyžaduje od obou stran kontraktu snahu o jejich eliminaci, protože se nelze vždy spoléhat pouze na vzájemnou důvěru. Věřitel musí mít jistotu, že dlužník bude moci a muset splnit své závazky. Dlužník je bezesporu v tomto směru ve výhodě a je na věřiteli, jak toto riziko ošetří. Moderní svět financí mu nabízí poměrně širokou škálu nástrojů, o hlavních z nich pojednám v následujících kapitolách.

Obecně lze rozdělit obchodní rizika na:¹

- rizika vyplývající z ekonomických podmínek na trzích:
 - tržní - odbytu,
 - nákupu,
 - změny cenových relací,
 - inflační,
 - kurzová,
- ostatní druhy rizik:
 - obchodněpolitická,
 - politická,
 - komerční,
 - spojená s předmětem kontraktu.

Základem bezpečnosti obchodních operací je spolehlivost, dobrá obchodní morálka a platební schopnost partnerů. Proto je pro obě strany nutné obstarat si důvěryhodné informace o svých partnerech. Neméně důležité je věnovat pozornost také informacím povahy zeměpisné, politické a ekonomické.

¹ MARVANOVÁ,M., JURÍK,P., VÍTKOVSKÝ,K.: Platební styk, BI, a.s., Praha, 1996, s. 21

3.1. Rizika vyplývající z ekonomických podmínek na trzích

Tržní rizika nejsou pro účel mé práce prvořadá, nicméně je pro úplnost uvádím. Jsou to:

- riziko odbytu vznikající v důsledku neprodejnosti výrobku na trhu,
- riziko nákupu spojené s nemožností získání výrobku na trhu,
- riziko změny cenových relací představující nejistotu vývoje cenových relací mezi uzavřením kontraktu a jeho splněním.

Riziko inflační představuje možnost utrpět ztrátu nebo dosáhnout zisku v důsledku inflačního vývoje.

Riziko kurzové spočívá v možnosti, že při pohybu kurzu dojde ke změně očekávaného výsledku obchodní operace, a to tak, že vznikne kurzová ztráta nebo kurzový zisk.

3.2. Ostatní druhy rizik

Riziko obchodně politické představuje nebezpečí, že v důsledku změny obchodní politiky nelze dosáhnout předpokládaných výsledků. Opatření obchodní politiky lze dále rozdělit na ta, která brání dovozu zboží (embarga), a ta, která dovoz ztěžují (cla, daně, kvantitativní restrikce, dovozní depozita, technické normy, atd.).

Riziko politické zahrnuje ztráty vzniklé v důsledku politických událostí či politického vývoje (války, občanské nepokoje, státní převrat, atd.). Újma vychází z anulování uzavřených kontraktů, ztráty či konfiskaci zboží, atd.

Riziko komerční vychází především z:

- nedodání, opožděného nebo vadného dodání zboží,

- bezdůvodného nepřevzetí zboží kupujícím,
- platební nevůle dlužníka (kupujícího),
- platební neschopnosti dlužníka (kupujícího).

Rizika vyplývající z předmětu kontraktu lze dále členit například na:

- rizika vyplývající z užitné hodnoty zboží,
- rizika vyplývající z kvalitativních vlastností zboží,
- rizika vyplývající z technologie výroby apod.

4. ZAJIŠTĚNÍ RIZIK POMOCÍ JEDNOTLIVÝCH INSTRUMENTŮ

Výše uvedený vyčerpávající výčet rizik je nutné transformovat na stranu prodávající, která je pro mou práci rozhodující. Na každý typ rizika je vhodný jiný nástroj pro jeho eliminaci. Jednotlivé nástroje se liší způsobem užití, ale především stupněm zajištění. Je také nutné zvážit postavení prodávajícího. Výběr zajišťovacího instrumentu je předmětem smlouvy mezi dvěma či více stranami. Tyto strany však nemusí mít stejné postavení ve vzájemných jednáních. To vše závisí na renomé firmy, její velikosti nebo dokonce monopolním postavení. V nejobecnější rovině se lze setkat s následujícími riziky na straně prodávající a nástroji k jejich eliminaci.

- Neznalost platební morálky obchodního partnera (kupujícího),
- současná či budoucí platební neschopnost, bankrot kupujícího,
- neochota či neschopnost dokončit realizaci kontraktu.

Tato rizika lze ošetřit s největší jistotou stoprocentní platbou předem, což však není vždy možné, a tak lze uplatnit dokumentární akreditiv, nebo jejich kombinaci. Dalším nástrojem je použití dokumentárního inkasa.

- Nedodržení platebního termínu, resp. platebního místa.

Nejvhodnějším platebním instrumentem je dokumentární akreditiv, který ošetřuje termín i místo placení. Dále je možné použít k zajištění směnkou.

- Platební neschopnost banky kupujícího,
- platební neschopnost teritoria kupujícího.

Zde je opět vhodným zajišťovacím instrumentem dokumentární akreditiv potvrzený bankou prodávajícího (nebo nějakou bonitní bankou), dále potom bankovní záruka či pojištění vývozu.

- Riziko plynoucí z pohybu směnného kurzu, z inflace či pohybu úrokových měr.

Nejúčinnějším nástrojem k zajištění je tzv. hedging pomocí derivátových obchodů.

5. DOKUMENTY V MEZINÁRODNÍM PLATEBNÍM STYKU

V mezinárodním platebním styku hrají významnou roli různé druhy dokumentů, které jsou používány v zahraničním obchodě. V případě dokumentárních platebních instrumentů je dodavatel/proávající předkládá většinou příslušné bance. V některých případech obdrží dokumenty speditér k dispozici banky nebo kupující.

Dokumenty lze členit z několika hledisek:

1. podle charakteru:

- dispoziční,
- legitimační;

2. podle funkce:

- inkasní,
- dopravní,

- skladovací,
- pojišťovací,
- pomocné;

3. podle obsahu:

- čisté,
- se závadami;

4. podle jejich vyhotovení:

- originály,
- duplikáty,
- triplikáty,
- kopie,
- opisy,
- náhradní dokumenty,
- úplné sady, atd.

5.1. Dispoziční dokumenty

Dispoziční dokument je cenný papír, neboť představuje nárok na zboží v něm uvedené. Majitel takového dokumentu je oprávněn tímto zbožím disponovat. Převede-li jej rubopisem na další osobu, převádí tím na ni i vlastnictví tohoto zboží. V zahraničně obchodní praxi je takovým dokumentem především konosament, dále pak skladní list, v některých případech i vydací list.

5.1.1. Konosament (Bill of Lading - B/L)

Konosament je základním dokladem v námořní dopravě. Nejdříve uzavře náloďovatel přepravní smlouvu s dopravcem a konosament se vystavuje následně. Tento doklad je potvrzením dopravce (rejdaře, lodní společnosti) nebo jeho zmocněnce o převzetí zboží k přepravě a závazku vydat je v přístavu určení příjemci zboží proti předložení originálu konosamentu. B/L se vystavují v originálech a neobchodovatelných kopiích.

Originály tvoří tzv. plnou sadu a většinou se zasílají dvěma různými způsoby, aby se zamezilo možnosti ztráty všech B/L najednou. K převzetí zboží postačí předložení jednoho exempláře B/L.

Konosament obsahuje následující údaje:

- číslo B/L a počet originálů,
- datum a místo vystavení,
- podpis dopravce - tj. podpis kapitána nebo prvního lodního důstojníka nebo agenta,
- podmínky přepravní smlouvy - většinou jsou předtištěny na zadní straně B/L. Pokud jsou uvedeny všechny, jedná se o „long form B/L“. Pokud jsou uvedeny jen částečně, nebo vůbec ne a odvolávají se na jiný zdroj, jedná se o B/L ve zkrácené formě „short form B/L“, které jsou dle Jednotných pravidel přípustné;
- název a sídlo dopravce,
- jméno lodi,
- přístav nalodění a určení,
- jméno příjemce - konosament může být vystaven na jméno konečného příjemce (rekta B/L), nebo na řad nalodovatele (shipper) a žirován bez udání dalšího příjemce (in bianco) , nebo na řad vyplněný, tj. na řad kupci nebo jeho zástupce v přístavu určení nebo na banku příjemce. V akreditivní praxi se B/L vystavují zpravidla na banku dovozce, která je většinou za hodnotu zboží již debetována - při zmocnění k hojení pro avizující banku;
- údaj, komu má být příchod zboží avizován - tzv. notifikační adresa. Většinou se jedná o kupce nebo jeho agenta a adresa se udává s číslem telefonu, telexu nebo faxu;
- zjevný stav nákladu - konosament musí uvádět eventuální poškození obalu zboží nebo zboží samého. Takový dokument je nazýván nečistý a podle Jednotných pravidel je nepřijatelný jako inkasní doklad. Pokud není na B/L údaj o poškození, jedná se o čistý B/L, i když B/L přímo neuvádí, že je čistý;
- údaj o placení námořní přepravy - vychází z dopravních parit dle Incoterms.

5.2. Legitimační dokumenty

Funkcí legitimačních dokumentů je doložit určité plnění (např., že zboží bylo odesláno na určitou adresu po železnici, letecky, poštou, že speditér obdržel určitou zásilku nebo odeslal určité zboží na danou adresu atd.). K takovým dokumentům patří např. druhopis železničního nákladního listu, silniční/kamionový nákladní list, poštovní podací listek, potvrzení speditéra nebo letecký nákladní list.

5.3. Inkasní dokumenty

Jsou to všechny typy dokumentů, které dodavatelé/prodávající zboží předkládají bance s cílem inkasovat jejich protihodnotu u kupujícího/odběratele bez ohledu na to, zda se jedná o faktury, dopravní, pojišťovací nebo pomocné dokumenty. Inkaso je proveditelné i na základě pouhé obchodní faktury. K inkasním dokumentům patří také dokumenty finanční, jako je např. směnka, šek.

5.3.1. Obchodní faktura (commercial invoice)

Obchodní faktura je nepostradatelným inkasním dokumentem a má přesně odpovídat podmínkám uzavřené kupní smlouvy. Je to doklad, který vystavuje prodávající. Měl by obsahovat přesný popis zboží, přesné jméno a adresu příjemce zboží, číslo objednávky a vyúčtování při sjednané ceně a dodací doložce. Rovněž má být připojena i platební podmínka, při níž se provádí dokumentární inkaso, popř. rabat, skonto nebo provize.

Pokud se týká nejdůležitějších údajů ve faktuře, je třeba se zmínit zejména o těchto:

- množství dodaného zboží může být podle své povahy udáno buď počtem, mírou, váhou, délkou, plochou nebo obsahem, případně kombinovaně;
- jakost se udává buď obchodní značkou nebo běžnými zkratkami, např. první jakost, nebo při určitých druzích zboží uvedením procenta obsahu určité látky v tom kterém zboží

(např. škrobu v mouce, apod.). Jakost se může také projevit ve způsobu zpracování, pak je dána např. počtem útků na jeden cm² u tkanin, vahou 1m² papíru apod.;

- obal je buď franco, nebo je účtován zvlášť. Vzhledem k tomu, že každý druh zboží má ustálený způsob balení, je nutné, aby bylo ve faktuře uvedeno, je-li baleno jinak než obvykle;
- měna, ve které se fakturuje, odpovídá obvykle ustanovením obchodních smluv a platebních dohod, uzavřených mezi státy vývozce a dovozce. Může to být měna země vývozce, měna země dovozce anebo měna třetího státu;
- splatnost udaná ve faktuře znamená, že v této lhůtě má být fakturovaná částka zaplacená. Tato doložka se uvádí v různých formách.

Nejběžnější jsou tyto:

splatno ihned - payable immediately,

splatno do 30/60/90 dnů atd. - payable within 30/60/90 days,

splatno proti prezentaci dokumentů - payable against presentation of documents,

splatno proti akceptu směnky - payable against acceptance of draft,

splatno proti akreditivu - payable against Letter of Credit;

- dodací doložka na faktuře je údaj, jenž nám říká, až do kterého místa jsou zaplacený výdaje spojené s dodáním zboží.

Někdy bývá vyžadováno ověření obchodní faktury Českou obchodní komorou.

5.4. Dopravní dokumenty

Dopravní dokumenty se v praxi vyskytují v následujících formách:

- konosamenty (Bill of Lading - B/L),
- potvrzení prvního lodního důstojníka o převzetí zásilky k přepravě (Mate's Receipt),
- vydací list (Delivery Order),
- železniční nákladní list (duplicate of Railway Bill),
- silniční nákladní list (CMR - Truck Waybill),
- letecký nákladní list (AWB - Air Way Bill),

- speditérské potvrzení (Forwarder's Receipt, Forwarding agent's confirmation),
- říční náložný list (Bill of Lading - B/L),
- poštovní podací lístek (Post Receipt),
- dokumenty kombinované přepravy.

5.5. Skladovací dokumenty

Skladovací dokumenty vystavují skladovatelé na uskladnění zboží. Vyskytují se ve dvou základních formách:

1. potvrzení o převzetí zboží k uskladnění (Warehouse Receipt),
2. skladní list (Warrant).

5.6. Pojišťovací dokumenty

Tyto dokumenty se vyskytují ve dvou základních podobách:

1. pojistka (Insurance Policy),
2. pojistný certifikát (Insurance Certificate).

Kromě toho se ještě vyskytuje zápis, který je nutno okamžitě vyhotovit v případě, že došlo ke škodě, je to tzv. Protokol o škodě (Survey Report).

5.6.1. Pojistka

Pojistka je písemné vyjádření pojišťovací smlouvy, je vystavována pojišťovnou a vydána pojistníkovi. Pojistka je sepsána na předtištěném formuláři, má své číslo a datum vystavení a vyjadřuje pojištění zájmu na zásilce zboží buď pojistníkovi, třetí osobě, nebo na jejich řad. Je-li vystavena na řad pojistníka, pak jím musí být žirována. Pojistka obsahuje podrobný popis pojištěných předmětů (zásilky nebo jejich obalů), pojištěnou cestu nebo místo uskladnění, udává dopravní prostředky, podrobný výčet všech pojištěných nebezpečí, pojistnou částku, datum a podpis. Pojistka uvádí rovněž jméno a adresu osoby, která je

pověřena a oprávněna vyšetřit a zjistit pojistnou příhodu, nastalou škodu a její výši v cizině, kde pojišťovna sama tak učinit nemůže. Pojistku lze dále dělit na jednotlivou a hromadnou.

5.7. Pomocné dokumenty

Pomocné dokumenty jsou listiny, jejichž vystavení je vyvoláno předpisy země vývozce nebo dovozce, popř. tranzitní země. Jsou to většinou listiny vystavované veřejnými orgány a institucemi, jako např.:

- konzulární faktura (Consular Invoice),
- celní faktura (Custom Invoice),
- osvědčení o původu zboží (Certificate of Origin),
- zdravotní osvědčení ve formě veterinárního, fytopatologického a dezinfekčního osvědčení (Sanitary-, Veterinary-, Phytopathological-, Desinfection-Certificates),
- osvědčení o kontrole zboží (Certificate of Inspection),
- osvědčení o jakosti (Certificate of Quality),
- vážní list (Weight List),
- osvědčení o přechodu zboží přes hranice (Cross-border Certificate),
- balicí list (Packing List),
- specifikace (Specification).

Požadovaný druh a počet těchto dokumentů bývá uveden v podmínkách kontraktu. Schází-li některý z požadovaných dokumentů nebo nemá-li požadovaný obsah či formu, mohou vzniknout nesnáze při inkasu.

Není-li stanoveno, který z obchodních partnerů je povinen obstarat určité dokumenty a hradit výlohy s tím spojené, platí ustanovení INCOTERMS (International Commercial Terms - soubor právních ustanovení pro vývoz a dovoz), pokud se obchodní partneři dohodli je používat.

6. DOKUMENTÁRNÍ INKASO

Dokumentární inkaso se řídí obchodním zákoníkem č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který obsahuje ustanovení o inkasu, smlouvě o inkasu a bankovním dokumentárním inkasu v dílu XXI. § 692 až 699, zákonem směnečným a šekovým č. 191/1950 Sb. ze dne 20. prosince 1950 a zákonem devizovým č. 219/1995 Sb. ze dne 26.9.1995.

Pokud příslušná ustanovení obchodního zákoníku neobsahují odchylnou úpravu, platí zvyklosti obecně zachovávané v mezinárodním platebním styku, které jsou obsaženy v publikaci Jednotná pravidla pro inkaso, vydané Mezinárodní obchodní komorou v Paříži, publikace 522, platné po poslední revizi od 1.1. 1996.

Jednotná pravidla pro inkaso kodifikují pro banky jejich inkasní činnost, tj. upravují podmínky pro předložení, placení, zprávy, případně neplacení a protest nedokumentárních a dokumentárních inkas. Zároveň kladou zvýšený důraz na získání přesných inkasních instrukcí od příkazce (dodavatele, vývozce, věřitele, trasanta) vzhledem k tomu, že inkasní pohledávky jsou jeho pohledávkami, nikoliv pohledávkami bank. Dodavatel pouze svěřuje bance obstarání inkasa a splnění inkasních instrukcí je závislé na rozhodnutí plátce (odběratele, dovozce, dlužníka, trasáta). Při obstarávání inkasa banka odpovídá pouze za chybné provedení inkasního příkazu v rozporu s přijatým příkazem.

Z úhlu pohledu na celou operaci vychází základní členění na inkaso:

- vývozní a
- dovozní.

6.1. Vývozní dokumentární inkaso

Definice: Vývozní dokumentární inkaso je forma platebního styku se zahraničím, při níž je vydání dokumentů, a tedy i zboží podmíněno zaplacením, akceptací směnky nebo splněním jiných podmínek.²

6.1.1. Účastníci kontraktu

Při realizaci dokumentárního inkasa vystupují obvykle čtyři strany:

1. vývozce (prodávající, příkazce),
2. vysílající banka,
3. předkládající (inkasní) banka (jiná než vysílající banka, zapojená do vyřizování inkasního případu),
4. dovozce (kupující, trasát).

6.1.2. Průběh dokumentárního inkasa

Danou operaci lze shrnout v nejjednodušším případě do třech kroků, které následují po prvním kontaktu mezi prodávajícím a kupujícím až do zaplacení dlužné částky.

1. Stanovení inkasních podmínek

V této fázi příkazce stanoví podmínky placení ve své nabídce nebo vyjádří souhlas v kontraktu s kupujícím.

2. Inkasní příkaz a odeslání dokumentů

Po podpisu kontraktu odešle vývozce zboží speditérovi k dispozici zahraniční banky nebo lze zaslat zboží přímo na adresu zahraniční banky, která s tím musí souhlasit.

Příkazce soustředí potřebné dokumenty (fakturu, dopravní doklad, pojistku, osvědčení o

² MARVANOVÁ, M., JURÍK, P., VÍTKOVSKÝ, K.: Platební styk, Bankovní institut, a.s., Praha, 1996, s. 61

zboží, atd.) a předá je své bance (vysílající bance) společně s inkasním příkazem. Vysílající banka odešle dokumenty společně s potřebnými instrukcemi zahraniční inkasní bance.

Inkasní příkaz by měl obsahovat:

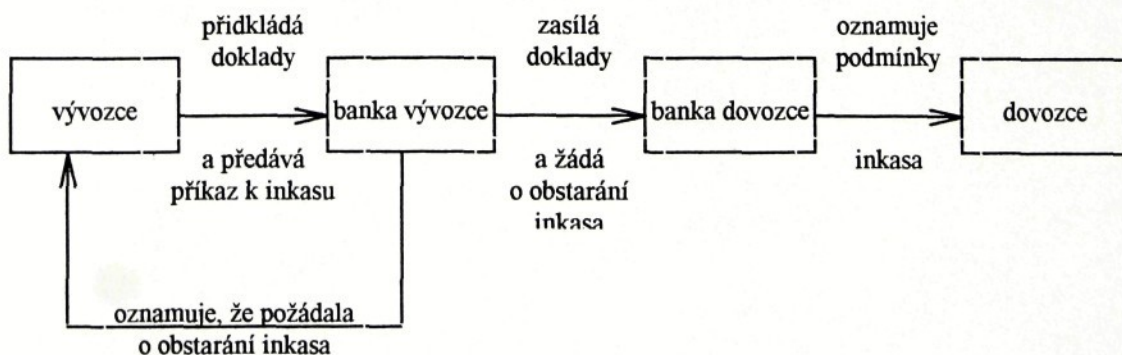
- adresu kupujícího,
- název a adresu inkasní banky,
- platební podmínku,
- dokumenty, jejichž počet by měl být v souladu se zákony a s předpisy dovozce,
- směnku,
- zvláštní poznámky (přesné instrukce týkající se protestu, povolení prohlídky zboží, atd.),
- odměny a výlohy inkasní a vysílající banky,
- přesné instrukce, jakým způsobem má být poukázán výtěžek inkasa,
- podpis.

3. Předložení dokumentů a úhrada

Předkládající banka informuje kupujícího o příchodu dokumentů a sděluje mu podmínky jejich vydání. Kupující zaplatí nebo akceptuje směnku a obdrží dokumenty. Inkasní banka poukáže inkasovanou částku vysílající bance, která ji připiše na účet vývozce.

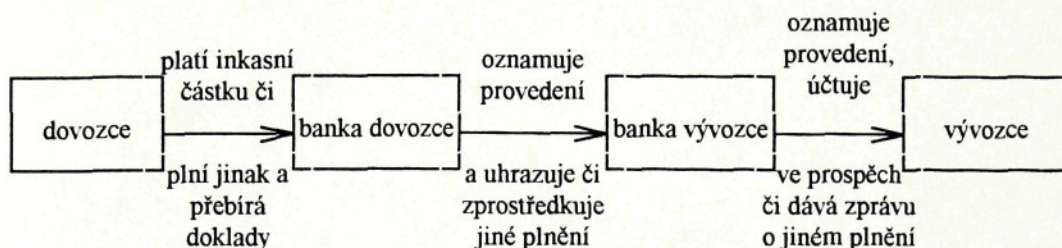
Obr. č. 1: Průběh dokumentárního inkasa³

a/ vyslání:

³ MARVANOVÁ, M., HOUDA, M. a kol.: Platební styk, Econ, Brno, 1993, s. 64

b/ provedení (placení nebo jiné plnění podle podmínek inkasa):

Jak jsem se již zmínil výše, dokumentární inkaso se vyskytuje ve dvou základních formách, a to jako dokumenty **proti zaplacení** (Documents against payment - D/P) a jako dokumenty **proti akceptaci směnky** (Documents against acceptance - D/A).

V případě D/P je banka zmocněna vydat dokumenty trasátovi pouze proti okamžitému zaplacení, tím se rozumí „ne později, než je avizován příchod zboží na místo určení“. Vývozce může získat peníze za obchod i dříve, a to zahrnutím klauzule „placení při první prezentaci dokumentů“ do inkasního příkazu, nebo může naopak poskytnout odložené placení, např. 180 dnů od data faktury.

Jedná-li se o D/A, potom vydá předkládající banka dokumenty kupujícímu proti jeho akceptaci směnky, která je obvykle splatná 30-180 dní po vidění nebo má fixní splatnost. V tomto případě dovozce obdrží zboží dříve než učiní platbu, a tím získá fakticky směnečný úvěr od dodavatele. Jakmile je zboží vydáno, jedinou jistotou prodávajícího je směnka akceptovaná trasátem. Riziko nezaplacení lze ošetřit garancí, o kterou může držitel směnky požádat inkasní banku nebo jinou prvotřídní banku. Aval směnky může mít formu buď podpisu na líci směnky, nebo výslovného závazku s doložkou „per aval for the acceptor“ (u směnky cizí) napsaného na líci nebo rubu směnky nebo na dokumentu ke směnce připojenému. Držitel směnky může takovou směnku eskontovat nebo ji prodat forfaitingové společnosti.

Kromě vydání dokumentů proti zaplacení a proti akceptaci směnky se v praxi někdy používá vydání dokumentů proti částečnému platu a akceptaci směnky, vydání dokumentů proti výměně za jiné dokumenty či vydání dokumentů proti jinému inkasnímu úkonu.

6.2. Dovození dokumentární inkaso

Definice: Dokumentární inkaso jako nástroj platebního styku u dovozu představuje nakládání banky s dokumenty na podkladě přijatých instrukcí zahraničního příkazce (tj. zahraniční banky nebo dodavatele) za účelem zaplacení, obstarání přijetí (akceptace) nebo vydání dokumentů na podkladě jiných podmínek.⁴

Dovození dokumentární inkaso představuje pohled z druhé strany na vývozní dokumentární inkaso. Většina charakteristik dané operace je naprosto shodná s vývozním dokumentárním inkasem, a proto uvedu pouze základní charakteristické rysy dané operace.

Podkladem k provedení importního dokumentárního inkasa je příkaz k inkasu, který předá zahraniční vývozce (příkazce) svému bankovnímu spojení (vysílající bance) nebo jej zašle přímo na tuzemskou (předkládající) banku. Tuzemská banka přezkoumá, zda došlé dokumenty, tzn. jejich počet a druh, odpovídají údajům banky vývozce a vyzve dovozce, aby zaplatil inkasní částku dle inkasních instrukcí. Odběratel má možnost prohlédnout si došlé dokumenty, zda odpovídají sjednanému kontraktu a případně vznést námitky. Pokud žádné námitky nevznese, očekává předkládající banka předložení příkazu k úhradě. Při prodlení předkládající banka pravidelně požaduje sdělení o důvodech neplacení.

Předkládající banka ověří, zda na účtě klienta je dostatek finančních prostředků k provedení úhrady. Po přezkoumání všech potřebných náležitostí provede úhradu do ciziny. Po provedení úhrady jsou odběrateli vydány doklady dle dispozic příkazce. Pokud platí odběratel až k pozdějšímu datu, mohou být inkasní doklady vydány dle podmínky příkazce

⁴ MARVANOVÁ, M., JUŘÍK, P., VÍTKOVSKÝ, K.: Platební styk, Bankovní institut, a.s., Praha, 1996, s. 67

proti předložení neodvolatelného příkazu k pozdější úhradě, což předkládající banka oznámí inkasnímu příkazci.

V případě D/A tuzemská banka předkládá dlužníkovi k akceptaci směnku nebo očekává vystavení vlastní směnky dlužníkem. Po obdržení akceptované směnky překontroluje předkládající banka formální správnost provedeného akceptu, oznámí to příkazci a vydá doklady. Dle Jednotných pravidel není předkládající banka odpovědná za pravost jakéhokoliv podpisu nebo za zmocnění podpisujícího akcept podepsat, jinak se při vymáhání platby uplatňuje známé ustanovení o směnečném protestu.

6.3. Výhody užití dokumentárního inkasa

Dokumentární inkaso je bezzávazkový dokumentární platební instrument, který je vázán na předání určitých dokumentů. Tento platební instrument poskytuje dodavateli jistotu, že se odběratel nedostane k dokumentům, a tím i ke zboží, dříve než zaplatí nebo akceptuje směnku. Je však nutné přiznat, že ho neochrání proti platební neschopnosti či neochotě, protože z pohledu banky není dokumentární inkaso závazkem a banka nemůže donutit dlužníka k placení.

Nespornou výhodou jsou jeho nižší náklady v porovnání s dokumentárním akreditivem, neboť pramení z menší pracnosti a časové náročnosti.

V případě dovozu nemusí dovozce vázat platební prostředky na svém účtě do okamžiku úhrady, ale na druhé straně si nemůže být zcela jist zbožím, které kupuje, protože to nemusí zcela odpovídat kupní smlouvě, přestože předložené dokumenty jsou v pořádku.

7. DOKUMENTÁRNÍ AKREDITIV

Dokumentární akreditiv patří mezi nejdůležitější platební instrumenty v zahraničním obchodě. Nezřídka se však používá i při financování mezi tuzemskými partnery. Akreditivy

jsou v bankovní praxi, zejména mezinárodní, používány dlouhá léta a to vedlo k sjednocení mezinárodních zvyklostí této agendy. Mezinárodní obchodní komora v Paříži sestavila a vydala již v roce 1933 „Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy“ (The Uniform Customs and Practice for Documentary Credits - UCP), která zachycují a upřesňují existující zvyklosti v bankovní praxi. Současná platná revize z roku 1993 je Mezinárodní obchodní komorou vydána jako „Publikace 500“ s účinností od 1.1.1994. Pravidla nepředstavují mezinárodní smlouvu, ale jen písemné zachycení zvyklostí. Pravidla však sama požadují, aby konkrétní akreditiv se na ně odvolával, což většina bank při otevření akreditivu dodržuje.

V České republice je akreditiv upraven v obchodním zákoníku. V oboru dokumentárního akreditivu mají velký význam zvyklosti jako pramen podrobnější úpravy navazující na úpravu zákonnou. Tato úprava i aplikace obchodního zákoníku se týká jak mezinárodního tak i vnitrostátního platebního styku. Pravidla platí jen pro dokumentární akreditiv. Naproti tomu obchodní zákoník obsahuje ustanovení i pro jiné akreditivy nedokumentární. Jako nedokumentární akreditiv je v praxi znám pouze cestovní akreditiv, který slouží k bezhotovostnímu peněžnímu vybavení osob do zahraničí. Rozšířením cestovních šeků a platebních karet, používání cestovního akreditivu prakticky vymizelo.

Definice: Dokumentární akreditiv je písemný závazek banky vystavený na základě žádosti jejího klienta (příkazce, kupujícího), že poskytne třetí osobě nebo na její řád (pověřenému, beneficiantovi, prodávajícímu) určité plnění, jestliže budou do určité doby splněny akreditivní podmínky⁵.

Splněním akreditivních podmínek se rozumí především včasné předložení správných dokumentů předepsaných v akreditivu příslušné bance v termínu stanoveném akreditivem.

⁵ KADERÁBEK, V.: Dokumentární akreditivy, SEKURON, Praha, 1994, s. 3

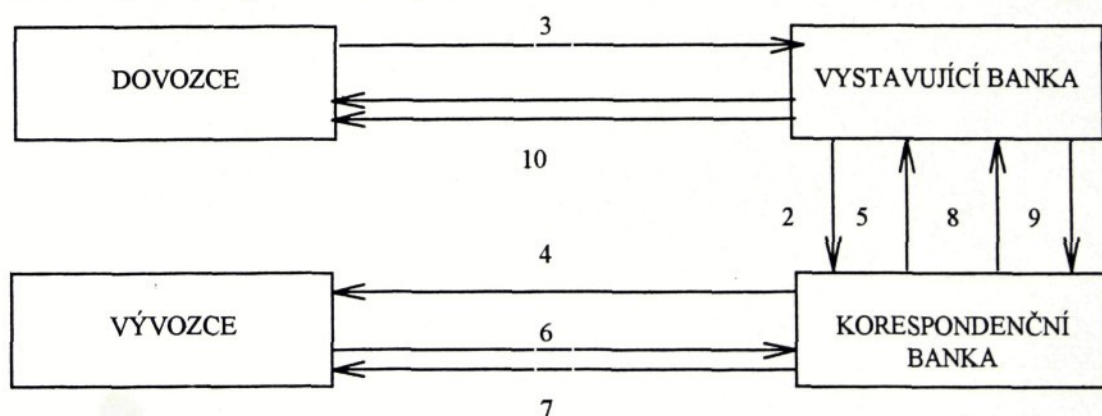
7.1. Účastníci kontraktu

Účastníky akreditivní operace jsou:

1. příkazce k otevření akreditivu (kupující, importér),
2. banka otevírající akreditiv,
3. beneficiant (prodávající, exportér),
4. banka na straně beneficianta, která akreditiv beneficiantovi:
 - pouze avizuje bez jakéhokoli svého závazku, případně z pověření otevírající banky proplácí hodnotu dokumentů,
 - na žádost vystavující banky akreditiv avizuje a současně i potvrzuje a stává se spolu s vystavující bankou zavázána za placení z akreditivu.

Pro beneficianta je výhodné, aby bankovní část transakce převzala jeho banka, která má možnost posoudit bonitu otevírající banky, ověřit právoplatnost otevřeného akreditivu, zajistit poradenskou činnost, rychle a spolehlivě komunikovat s vystavující bankou pomocí SWIFTu, nebo dálnopisem a spolehlivě zajistit předání příslušných dokumentů otevírající bance.

Obr. č. 2: Schéma vystavení a čerpání akreditivu⁶

⁶ MARVANOVÁ, M., JUŘÍK, P., VÍTKOVSKÝ, K.: Platební styk, Bankovní institut, a.s., Praha, 1996, s. 79

1. Kupující (dovozce) zasílá své bance (vystavující bance) příkaz k otevření akreditivu.
2. Vystavující banka otvírá akreditiv a žádá o jeho avizování, resp. o jeho potvrzení korespondenční banku (banku vývozce).
3. Vystavující banka oznamuje kupujícímu (dovozci) otevření akreditivu.
4. Korespondenční banka (banka vývozce) avizuje, případně i potvrzuje akreditiv.
5. Korespondenční banka informuje vystavující banku, že avizovala beneficiantovi otevření akreditivu a připojila nebo nepřipojila jeho potvrzení.
6. Vývozce předkládá doklady a žádá zaplacení.
7. a/ U potvrzeného akreditivu proplácí korespondenční banka doklady.
b/ U nepotvrzeného akreditivu buď za určitých podmínek zálohuje platbu, nebo oznamuje, že zaplatí po dojití úhrady.
8. Korespondenční banka zasílá doklady a žádá hojení, dobropis, resp. úhradu.
9. Banky provádějí zúčtování (hojení).
10. Vystavující banka zasílá doklady a účtuje je na vrub dovozce.

7.2. Průběh dokumentárního akreditivu

Celá operace se dá shrnout do tří etap:

1. Stanovení akreditivních podmínek,
2. otevření akreditivu,
3. výplata (čerpání, likvidace).

Stanovení akreditivních podmínek

Při použití dokumentárního akreditivu jako prostředku vyrovnání plateb je nutné zvlášť pečlivě zvážit lhůty a podmínky dokumentárního akreditivu. Je nutné, aby se prodávající seznámil s riziky spojenými s kupujícím, tzn. musí znát jeho bonitu, politickou, ekonomickou a legislativní situaci jeho země a zároveň musí přesně zvažovat svoji likviditu. To vše by měl zvážit již před podepsáním samého kontraktu. Na základě těchto informací si zvolí jeden z následujících druhů dokumentárních akreditivů, a to v závislosti na požadovaném stupni zajištění:

- odvolatelný akreditiv,
- nepotvrzený akreditiv,
- potvrzený neodvolatelný akreditiv.

Významnou úlohu sehrávají stanovené lhůty a podmínky, které neslouží pouze k zajištění platby pro prodávajícího, ale zároveň fungují jako pojistka kupujícího, že nebude zapláceno v případě, když prodávající nesplní jím požadované podmínky. Je nutné zdůraznit, že banky uvolňují prostředky pouze na základě kontroly dokumentů a lhůt určených k jejich prezentaci a po splnění ostatních akreditivních podmínek. Jestliže kupující zjistí, že skutečná dodávka zboží nebo jiné podmínky kontraktu nebyly splněny tak, jak bylo v kontraktu stanoveno, nemůže bance zabránit v zaplacení.

Otevření akreditivu

Po uzavření kontraktu je na základě dohodnutých podmínek otevřen dokumentární akreditiv ve prospěch prodávajícího. Kupující svou žádostí o vystavení dokumentárního akreditivu v podstatě žádá svoji banku, aby ujistila prodávajícího, že jím dodané zboží nebo služba budou po splnění předepsaných podmínek zapláceny. Je zřejmé, že banka vyhoví této žádosti kupujícího pouze pokud se může spolehnout, že jí poskytne příslušné krytí, ať již hotovostní, nebo úvěrové.

Při vyhotovení příkazu k vystavení dokumentárního akreditivu, na který mají banky speciální formulář, je třeba dbát především na následující údaje:

- jméno příkazce a jeho adresa,
- právoplatný podpis příkazce (dle podpisových vzorů),
- jméno a přesná adresa beneficianta,
- banku prodávajícího (korespondentská banka) je možné uvést fakultativně, při neuvedení vystavující banka posílá akreditiv bance v zemi vývozce podle vlastního uvážení,
- je doporučeno uvést o jaký druh akreditivu se jedná, při neuvedení je akreditiv chápán jako neodvolatelný,

- způsob doručení, tj. leteckou poštou, při využití telekomunikačních prostředků - swiftem, telegramem. V případě, že swiftová telegrafická zpráva obsahuje úplné podmínky a závazek banky, vstupuje akreditiv v platnost ihned po příchodu tohoto swiftu, telegramu do místa určení. V opačném případě přijde krátké předavizo před samotným příchodem potvrzení,
- číslo účtu, k jehož tíži má být akreditiv otevřen (banka si ověřuje, zda je na účtě dostatečné krytí, částka se poté blokuje),
- příkazce musí uvést částku akreditivu jako přesnou celkovou, jako nejvyšší možnou nebo jako přibližnou (dána intervalem),
- každý dokumentární akreditiv musí být opatřen doložkou, kde a do kdy je platný, tzn. který je poslední den pro prezentaci dokladů, proti kterým se má uskutečnit plnění, popř. musí být uvedena lhůta pro odeslání zboží;
- příkazce by měl na prodávajícím vyžadovat pouze předložení takových dokumentů, jejichž obstarání nebude činit nepřiměřené problémy,
- u které banky a jak je akreditiv použitelný - tj. k výplatě na viděnou, s odloženým placením, k negociaci nebo akceptaci směnky,
- které náklady (poplatky) jsou zahrnuty v ceně(dodací parita) - např. dle INCOTERMS,
- pojistná hodnota zboží bývá stanovena dohodou mezi prodávajícím a kupujícím na základě dodací parity,
- jestliže je uveden nejzazší termín pro nalodění/odeslání zboží, musí tento termín poskytovat dostatečný časový prostor pro včasné předložení dokumentů. Interval mezi posledním dnem nalodění a datem platnosti akreditivu by neměl překročit 21 dní,
- precizní a podrobný popis zboží není vyžadován, ale naopak je doporučován stručný popis zboží, jeho množství a cena,
- zda je zakázána částečná dodávka a (nebo) přelodění,
- pokyny bance, jak má být naloženo s převzatými dokumenty,
- místo nalodění (odeslání, převzetí k odeslání) a místo určení,
- zda má být akreditiv zahraniční bankou beneficiantovi avizován nebo potvrzen,
- kdo a jak ponese výlohy a odměny z akreditivu plynoucí.

Pro banky je závazné pouze znění akreditivu, nikoliv znění kupní smlouvy/kontraktu, uzavřené mezi příkazcem a beneficiem. Banka nepřebírá odpovědnost za pravost dokumentů, kompetentnost výstavce dokumentů a zda údaje a obsah dokumentů souhlasí se skutečností ve vlastním smyslu. Banka není povinna zkoumat dokumenty předložené navíc, které akreditiv nepožaduje. Banka má právo takové dokumenty vrátit předložiteli, nebo zaslat vystavující bance bez své odpovědnosti.

Jakmile vystavující banka otevře akreditiv, informuje o tom neprodleně korespondentskou banku v zemi beneficianta. Pouze výjimečně je informován přímo beneficiem. Otevření akreditivu je prováděné jedině písemnou formou a převážně telekomunikačním způsobem - teletransmisí. Z telekomunikačních prostředků jsou to telegram - v současnosti již téměř nepoužívaný, dále dálnopis a nyní nejčastěji používaný zvláštní telekomunikační systém SWIFT. V systému SWIFT je zabudován jemu vlastní systém ověření. Dálnopisy, popř. telegramy, musí odesílající banka opatřit dohodnutým klíčovým kódem, který přijímající banka kontroluje. Na základě souhlasnosti kódového klíče lze doručenou zprávu považovat za právoplatnou. Telekomunikační oznámení o otevření akreditivu, obsahující odvolávku na akreditivní Pravidla, je považováno za operativní akreditivní instrument a žádné písemné potvrzení by již nemělo být zasíláno. Při případném zaslání není avizující banka povinna takové písemné potvrzení porovnávat s operativním akreditivním instrumentem, který obdržela teletransmisí.

Akreditiv je potvrzen pouze za předpokladu, že má banka plnou důvěru v bonitu banky vystavující. Případné odmítnutí žádosti vystavující banky o potvrzení akreditivu je korespondenční banka povinna vystavující bance oznámit.

Vystavený akreditiv je z pohledu příkazce a vystavující banky označován jako dovozní akreditiv „IMPORTNÍ“, a tentýž akreditiv z pohledu beneficianta a jeho (avizující nebo potvrzující) banky je označován jako vývozní akreditiv „EXPORTNÍ“. Názvy otevření nebo vystavení akreditivu provedené otevírající bankou nebo vystavující bankou, vyjadřují rovnocenný úkon banky, která akreditiv otevírá/vystavuje, a je tím míněn její závazný vztah, jako finančního zprostředkovatele, mezi příkazcem a beneficiem. Ve vztahu k příkazci je otevírající banka odpovědná za otevření akreditivu přesně podle jeho příkazu a ve vztahu k

beneficientovi je odpovědna za plnění přislíbené akreditivem, za předpokladu, že beneficiant splní všechny akreditivní podmínky.

Výplata (čerpání, likvidace) akreditivu

Po odeslání zboží či provedení služby je nutné připravit veškeré doklady k předložení bance. Prodávající se musí ujistit, že splnil veškeré povinnosti uvedené v akreditivu. Dokumenty musí být kompletní, nesmějí se navzájem popírat a musí být vyhotoveny bez chyb. Při kontrole dokladů se bere v úvahu:

- soulad s akreditivními podmínkami - tj. banka musí pečlivě zkontrolovat předložené dokumenty a porovnat je s podmínkami akreditivu. Platba se může provést pouze v případě, že dokumenty byly shledány v úplné shodě s akreditivními podmínkami,
- shoda s akreditivními lhůtami - tj. termín skončení platnosti akreditivu a termín pro odeslání zboží musí být přesně dodržen.

Splní-li banka akreditivní závazek na základě dokumentů, které neodpovídají zcela akreditivním podmínkám, má příkazce právo protestovat provedené bankovní spojení.

Dokumenty užívané v souvislosti s dokumentárním akreditivem jsou především:

- dopravní dokument podle druhu přepravy,
- směnka,
- podepsaná obchodní faktura,
- konzulární nebo celní faktura,
- pojistka nebo pojistný certifikát,
- různé další doklady (osvědčení o původu zboží, inspekční certifikát, veterinární osvědčení, vážní a balicí listy atd.).

Jsou-li veškeré dokumenty věcně a formálně v pořádku, proplatí korespondenční banka akreditiv, a to neprodleně v hotovosti, nebo akceptuje směnku či vystaví slib o pozdějším zaplacení. Korespondenční banka zašle dokumenty vystavující bance a požádá ji o proplacení akreditivní částky okamžitě nebo později dle ujednání. Vystavující banka srovná došlé doklady s podmínkami akreditivu a v případě nesrovnalostí může uplatnit námitku.

Platnost akreditivu končí jeho vyčerpáním, zrušením odvolatelného akreditivu nebo uplynutím stanovené doby platnosti (projitím lhůty).

7.3. Kontrola předložených dokumentů

Kontrola dokumentů předložených k proplacení pod akreditivem je nejdůležitější moment během platnosti akreditivu. Na základě kontroly předložených dokumentů s podmínkami akreditivu, se banky rozhodují o splnění svého závazku z akreditivu, tj. zda proplatí nebo odmítnou proplatit dokumenty v případě, že dokumenty jsou v rozporu s podmínkami akreditivu. Pro banky jsou závazné jediné akreditivní podmínky. Jakákoliv odchylka v dokumentech je posuzována jako nesplnění akreditivních podmínek.

Dokumenty k proplacení předkládá beneficiant své bance, která mu akreditiv avizovala nebo potvrdila a která provádí v pořadí první kontrolu předložených dokumentů. Zkontrolované dokumenty zasílá banka beneficianta bance vystavující, která rovněž dokumenty kontroluje a zasílá je příkazci, který provádí poslední kontrolu dokumentů. Vystavující banka musí odmítnutí chybných dokumentů oznámit odesílající bance nejpozději 7. pracovní den od jejich doručení.

U potvrzeného akreditivu nebo akreditivu, který zmocňuje avizující banku dokumenty proplatit ihned při jejich předložení, jsou dokumenty zvláště pečlivě kontrolovány a beneficiant je žádán o odstranění všech v dokumentech nalezených nesrovnalostí. Banky tak chrání zájmy jak svého klienta/beneficianta, neboť úhradu dokumentů provádí ze svěřených peněz, tak chrání i své zájmy, protože nesprávné

dokumenty by pozastavila vystavující banka, popř. sám příkazce, a výplata proplácející banky by nebyla uznána. V souladu s podmínkami akreditivu, zasílá zkontrolované dokumenty doporučenou zásilkou vystavující bance k negociaci/proplacení.

Vystavující banka se rozhoduje o přijetí/proplacení dokumentů na základě vlastní kontroly dokumentů, kterou provádí ihned po jejich doručení. Na základě zkontrolovaných dokumentů může vystavující banka, v případě splněných akreditivních podmínek, poukázat ihned jejich hodnotu odesílající bance pro účet beneficianta.

Jestliže vystavující banka zjistí nesrovnalosti v dokumentech, má právo projednat přijetí dokumentů s příkazcem a vyžádat si jeho vyjádření, zda dokumenty přijme/proplatí nebo odmítne zaplatit. V případě odmítnutí informuje avizující/potvrzující banku.

Avizující/potvrzující banka ihned po doručení oznámení o pozastavení výplaty dokumentů zkoumá, zda vystavující banka postupovala v mezích Pravidel. Poté mohou následovat dva možné postupy:

- avizující banka, která dokumenty proplatila zálohově, tj. při výplatě upozornila beneficianta, že si vyhrazuje právo připsanou částku odebrat z účtu beneficianta, pokud výplatu definitivně neschválí vystavující banka, má možnost úhradu za pozastavené dokumenty beneficiantovi z účtu odebrat, popř. i s úrokem;
- potvrzující banka teoreticky nemá právo proplacenou částku beneficiantovi odebrat. Při kontrole dokumentů omylem nebo nedbalostí závady nezjistila a dokumenty proplatila. Potvrzením akreditivu je banka vázána splnit svou povinnost, tj. plnění z akreditivu i kdyby vystavující banka odmítla nebo nemohla dokumenty proplatit. V praxi mohou být tyto případy řešeny různě, podle vzájemných obchodních vztahů mezi bankami a bankou a jejím klientem.

Chybné dokumenty, neproplacené avizující bankou a vrácené vystavující bankou rovněž neproplacené, zašle avizující banka beneficiantovi a případ ukončí.

7.4. Druhy akreditivů

Během dlouhých let, kdy se akreditivy užívají v praxi, vykrytalizovaly různé druhy akreditivů s menšími či většími diferencemi podle toho, k jakému účelu slouží, pro koho jsou určeny a v neposlední řadě podle stupně zajištění. Základní třídění uvádí následující tabulka.

Tab. č. 1: Druhy akreditivů⁷

Hledisko třídění	Druhy akreditivů
• Stupeň zajištění platby beneficiantovy	- neodvolatelný - odvolatelný
• Vztah banky beneficianta	-nepotvrzený (avizovaný) neodvolatelný - potvrzený
• Způsob zajištění ze strany otevírající banky	- krytý - nekrytý
• Platební podmínky	- hotovostní - úvěrové - kombinované
• Se zvláštními doložkami	- revolvingový - převoditelný - back-to-back - s červenou nebo zelenou doložkou - remboursní
• Zvláštní typy	- stand-by - pověřovací list - zmocnění k odkupu - zmocnění k proplacení

7.4.1. Neodvolatelný akreditiv

Neodvolatelný akreditiv vytváří pevný závazek vystavující banky, za předpokladu, že podmínky akreditivu jsou splněny:

⁷ MARVANOVÁ, M., JUŘÍK, P., VÍTKOVSKÝ, K.: Platební styk, Bankovní institut, a.s., Praha, 1996

- zaplatit nebo provést plat na viděnou, pokud akreditiv stanoví okamžité placení,
 - v případě, že akreditiv stanoví odložené placení bez směnky, zaplatit anebo provést plat k datu stanovenému v podmínkách akreditivu,
 - akceptovat směnku, jestliže akreditiv stanoví akceptaci vystavující bankou, anebo zodpovídat za akceptaci jiným trasátem stanoveným v akreditivu a dále za její zaplacení při splatnosti,
 - odkoupit/negociovat směnku bez postihu, vůči držitelům v dobré víře
 - směnku splatnou „na viděnou“ při jejím předložení,
 - směnku splatnou později, nejpozději k datu její splatnosti,
- vystavenou na banku určenou v akreditivu jako dlužníka/trasáta (banku akreditiv vystavující nebo potvrzující), nebo na jinou v akreditivu jmenovanou banku jako trasáta.

Neodvolatelný akreditiv může být v souladu s instrukcemi vystavující banky beneficiantovi jeho bankou pouze avizován (banka avizující), nebo avizován s připojením potvrzení (banka potvrzující).

Akreditivní podmínky neodvolatelného akreditivu mohou být změněny, nebo akreditiv může být zrušen před uplynutím doby jeho platnosti, jen se souhlasem všech zúčastněných stran.

O jakoukoliv změnu akreditivních podmínek vždy žádá příkazce vystavující banku, která tlumočí žádost o změnu beneficiantovi prostřednictvím jeho banky. Avizující/potvrzující banka beneficianta informuje a beneficiant by jí měl ihned sdělit svůj souhlas nebo zamítnutí změny. Na podkladě jeho instrukcí informuje banka beneficianta banku vystavující.

7.4.1.1. Neodvolatelný akreditiv - avizovaný

V tomto akreditivu vystavující banka žádá banku beneficianta o avizování akreditivu beneficiantovi bez připojení jejího potvrzení, např. „Please advise this Letter of Credit

without adding your confirmation“. Avizující banka nevstupuje do právního závazku a není povinna jí předložené dokumenty beneficiantovi proplatit. Může však na základě svého rozhodnutí a jako projev ochoty dokumenty zálohově odkoupit, tj. proplatit, za předpokladu a s výhradou, že sama obdrží hodnotu odkoupených dokumentů od vystavující banky. Beneficiant musí spoléhat pouze na banku, která akreditiv vystavila.

7.4.1.2. Neodvolatelný akreditiv - potvrzený

Vystavující banka žádá banku beneficianta o avizování akreditivu beneficiantovi s připojením jejího potvrzení, např. „Please advise this Letter of Credit and add your confirmation“. Potvrzením akreditivu vzniká pro potvrzující banku stejný přímý závazek jako pro banku vystavující. Potvrzující banka se tak zavazuje zaplatit bezchybné dokumenty i v tom případě, kdy se vystavující banka dostane do finančních potíží a není schopna platit a tím dostát svým závazkům vyplývajícím z akreditivu. Potvrzený akreditiv tak beneficiantovi zvyšuje zajištění úhrady a dává možnost žádat o placení potvrzující banku. Z tohoto důvodu beneficiant v případech, kdy mu banka příkazce - vystavující banka - není dostatečně známa nebo nepovažuje její závazek za dostačující, může příkazce požádat, aby v podmínkách akreditivu byla zahrnuta žádost o potvrzení akreditivu avizující bankou.

Avizující banka není povinna této žádosti vyhovět, může mít vážné důvody pro odmítnutí takové žádosti. Mezi ně patří především otázka bonity vystavující banky nebo bonity akreditivní měny, především u akreditivů s dlouhodobou platností, apod. Jestliže avizující banka nechce akreditiv potvrdit, musí o tom vyrozumět vystavující banku a podle formulace žádosti o potvrzení akreditivu nesmí nepotvrzený akreditiv avizovat beneficiantovi.

7.4.2. Odvolatelný akreditiv

Tento akreditiv nepředstavuje právní závazek banky zaplatit, a proto neposkytuje beneficiantovi patřičné zajištění plateb. Může být kdykoliv zrušen nebo jeho podmínky změněny vystavující bankou (zpravidla na základě instrukcí příkazce) bez předchozího

oznámení beneficentovi nebo jeho souhlasu. Podle článku č. 6 akreditivních pravidel musí akreditiv uvádět, zda-li je odvolatelný či neodvolatelný. V případě, že takový údaj chybí, bude akreditiv pokládán za neodvolatelný. V praxi se tyto akreditivy téměř nevyskytují.

7.4.3. Revolvingový akreditiv

Revolvingový akreditiv je takový, u kterého se základní částka podle stanovených podmínek a v době jeho platnosti po každém vyčerpání obnovuje/doplňuje. Akreditiv může být čerpán ve stanovených časových obdobích, obnovován automaticky nebo zvláštním příkazem. Revolvingový akreditiv musí vždy uvádět na jakou základní částku je otevřen a do jaké celkové výše může být proplacen. Zpravidla uvádí i kolikrát smí být obnoven - tj. kolik dílčích čerpání je povoleno. Způsob dílčího čerpání u revolvingového akreditivu může být stanoven buď do určité částky, tzn., že částka se obnovuje vždy po vyčerpání základní částky, nebo za určitou dobu, tzn., že částka se obnovuje po skončení určitého období. Revolvingový akreditiv je možno rozlišit na:

- kumulativní, jehož povaha umožňuje převést nečerpanou nebo nedočerpanou částku z jednoho čerpání do dalšího následujícího čerpání,
- nekumulativní, jehož povaha nedovoluje převedení nevyčerpané částky do dalšího období v případě nedodržení stanovených termínů dílčího čerpání. Pro beneficenta je proto důležité, aby dokumenty k čerpání předkládal včas a znějící na plnou výši možného čerpání.

Revolvingový akreditiv je vhodný v případech, kdy mezi dvěma obchodními partnery dochází v delším časovém období k opakovaným dodávkám určitého zboží nebo služeb a kdy zřízení nového stejného akreditivu by nebylo ekonomické jak po stránce časové, tak i po stránce finanční - zvýšením obchodních nákladů, bankovních poplatků apod.

Akreditiv je zpravidla vystavován na částku odpovídající jednomu dílčímu čerpání, avšak zajištění finančního krytí - blokace - musí být provedena v úhrnné částce všech dílčích čerpání. Pro příkazce tak může být otevření revolvingového akreditivu nedostupné, popř. nevýhodné. Nedostupné v případě, že nemá dostatek finančních prostředků pro krytí celého

objemu čerpání, a nevýhodné v případě, kdy pro finanční jistění akreditivu si sjedná drahý úvěr.

7.4.4. Převoditelný neodvolatelný akreditiv

Tento akreditiv umožňuje beneficiantovi převést výhody bankovního zajištění obchodní transakce ve prospěch skutečného dodavatele nebo výrobce předmětného zboží. Beneficiant se v takovém případě stává zprostředkovatelem mezi odběratelem a skutečným dodavatelem, nazývaným také subdodavatel. Zisk, který zprostředkovateli tento akreditiv přináší, je rozdíl mezi cenou sjednanou s odběratelem /příkazcem a cenou sjednanou se subdodavatelem.

Převod akreditivu provádí zmocněná/avizující banka na požádání prvního beneficianta, v jehož prospěch byl akreditiv otevřen, a v rozsahu a souladu s akreditivními podmínkami.

První beneficiant musí v žádosti o převod akreditivu na nového beneficianta dát převádějící bance neodvolatelného akreditivu instrukce, zda zamítá či dovoluje převádějící bance oznámit druhému beneficiantovi také změny akreditivních podmínek.

Převádějící banka není povinna provést převod, s jehož způsobem nebo rozsahem nesouhlasí. Převeden může být celý nebo část akreditivu na jednoho nebo více nových druhých beneficiantů/subdodavatelů, vždy však ve shodě s podmínkami akreditivu. (Např. akreditiv, který nedovoluje dílčí čerpání, nelze převést na více subdodavatelů.) Tito subdodavatelé mohou po převodu akreditivu jako druzí beneficianti použít tento akreditiv přímo (tzn. dokumenty k proplacení překládají přímo bance, která jim převod akreditivu oznámila), avšak sami již akreditiv nesmějí převést na dalšího dodavatele. K převodu je oprávněn jen první beneficiant, v jehož prospěch byl původní akreditiv otevřen.

Podmínky převedeného akreditivu musí odpovídat podmínkám původního akreditivu. Přípustná je úprava výše akreditivní částky nebo jednotkové ceny zboží, které

mohou být sníženy, dále doba platnosti akreditivu, lhůt pro odeslání zboží a lhůta pro předložení dokumentů, které mohou být zkráceny.

Fakturu, popř. směnku druhého beneficianta, má první beneficiant právo nahradit svou fakturou popř. směnkou, vystavenou zpravidla na vyšší částku - zahrnující i provizi zprostředkovatele. Tato částka však nesmí převyšovat původní částku stanovenou v akreditivu.

Akreditivy, které nejsou výslovně označeny jako převoditelné, nelze převádět a jsou považovány za neprevoditelné.

7.4.5. Back-to-back akreditiv

Back-to-back akreditiv umožňuje financování nepřímých obchodů. Ve své podstatě je obdobou převoditelného akreditivu, avšak akreditiv back-to-back představuje dva samostatné akreditivy. Např. dodavatel, který není výrobcem objednaného zboží a kterému jeho odběratel odmítl zařídit otevření převoditelného akreditivu, může tento neprevoditelný neodvolatelný akreditiv otevřený v jeho prospěch a u jeho banky použít jako finanční jistěni a požádat o otevření akreditivu - nazývaného též protiakreditiv ve prospěch svého subdodavatele, od kterého předmětné zboží odkoupí a prodá svému odběrateli - příkazci vystaveného akreditivu.

Při žádosti příkazce o otevření importního akreditivu, jehož finanční krytí má být jistěno exportním akreditivem, postupují banky velice opatrně a obezřetně. Exportní akreditiv nepředstavuje plnohodnotnou záruku pro placení importního akreditivu ani odpovídající závazný příkaz jiné banky. Jedná se o velmi rizikový druh akreditivu vyžadující maximální obezřetnost a profesionalitu při posuzování akreditivních podmínek a předkládaných dokumentů.

Riziko může být sníženo, pokud exportní akreditiv je platný a vyplatitelný u banky, která bude vstupovat do závazku a otevírat importní akreditiv platný a vyplatitelný také u

ni. Platnost a vyplatitelnost obou akreditivů u jedné banky může tak zajistit zaplacení importního akreditivu až po obdržení platby z exportního akreditivu.

Podmínky obou akreditivů ve výčtu požadovaných dokumentů (včetně požadovaného a předepsaného zboží) musí být shodné, částka u importního akreditivu může být nižší a lhůta pro předložení dokumentů musí vzájemně navazovat.

7.4.6. Neodvolatelný akreditiv s červenou nebo zelenou doložkou

Tento druh akreditivu se dnes vyskytuje poměrně zřídka. V podmínkách běžně používaných akreditivů byla na přání příkazce uváděna doložka, která zmocňovala avizující, popř. potvrzující banku - banku beneficianta, u které byl akreditiv použitelný, aby za určitých podmínek poskytla beneficiantovi zálohu do určité procentní výše z akreditivní částky. Tímto způsobem mohl beneficiant získat určitou částku k pokrytí nákladů spojených např. s dopravou, pojištěním zásilky, atd.

Avizující banka byla zmocněna poskytnout zálohu na požádání beneficianta, avšak nebyla povinna tak učinit. V případě, že dodávka nebyla realizována a beneficiant odmítl zálohu vrátit, avizující banka si vyžádala, popř. zatížila účet vystavující banky za zálohovou výplatu i s úrokem a vystavující banka tuto částku vyúčtovala do debetu příkazce.

7.4.7. Remboursní akreditiv

Remboursní akreditiv se od neodvolatelného akreditivu liší tím, že je čerpatelný směnkami splatnými později než při předložení dokumentů. Otevření remboursního akreditivu může být provedeno jedině na podkladě sjednaného mezibankovního úvěru.

Tento úvěr poskytuje avizující/beneficiantova banka, která bude směnky akceptovat. Vystavující banka otvírá akreditiv s odvoláním na příslušnou úvěrovou dohodu, v podmínkách akreditivu se zaručuje za včasné zaplacení akceptovaných směnek a žádá

avizující banku, aby po kontrole předložených dokumentů směnku vystavenou beneficiary na ni akceptovala.

Avizující banka po kontrole dokumentů a rozhodnutí směnku akceptovat ji zpravidla současně negociuje a její hodnotu beneficiary ihned proplatí. Úrokové náklady a odměnu za provedení akcept inkasuje ihned od vystavující banky, pokud nebylo dohodnuto jinak. Hodnotu směnky inkasuje od vystavující banky až při její splatnosti. V podstatě to znamená, že avizující banka poskytuje úvěr kupujícímu, který má tak možnost zaplatit za zakoupené zboží až po určité době, počítané zpravidla od data předložení dokumentů a směnky k akceptaci u avizující banky.

7.4.8. Stand-by akreditiv

Stand - by - akreditiv je bankovní záruka ve formě dokumentárního akreditivu, který podléhá Jednotným zvyklostem a pravidlům pro dokumentární akreditivy. Od běžně používaného akreditivu se liší především v předpisu požadovaných dokumentů, které nejsou zbožové povahy, jde většinou o prohlášení beneficiary o určité skutečnosti. Stand - by akreditivy mohou být například použity pro zajištění následujících forem placení nebo realizace:

- platby lhůtních směnek,
- navrácení akontací,
- zaplacení dodaného zboží,
- dodávky zboží podle kontraktu,
- dodržení kontraktu, co se týče pracovních postupů a použitých materiálů.

Stand - by - akreditiv neslouží jako platební instrument pro dodávku zboží nebo služeb, ale nahrazuje bankovní záruku, zajišťující většinou správné provedení kontraktu.

7.4.9. Pověřovací list

Jedná se o zvláštní formu akreditivu vystaveného bankou příkazce a adresovaného přímo na beneficianta. Pověřovací list je vystavován ve formě cenného papíru, na zvláštním bezpečnostním papíře s podtiskem a vodotiskem, aby ho nebylo možno zfalšovat, protože negociující banka, která ho může vidět poprvé, musí mít jistotu, že je pravý a že na něm nebylo nic samovolně změněno.

V textu lícové strany pověřovacího listu jsou zahrnuty informace pro beneficianta a na rubu zpravidla informace pro negociující - dokumenty odkupující banku a rastr, do kterého proplácající banka zapisuje proplacenou částku dokumentů.

Pověřovací listy se téměř bez výjimky čerpají směnkou, která je doprovázena příslušnými předepsanými dokumenty a sama je předmětem pověřovacího listu, tudíž směnka se proplácí nebo negociuje - nikoliv dokumenty.

Nejdůležitější doložkou v pověřovacím listu je závazkové prohlášení vystavující banky, jakkoliv formulované, avšak vždy vyjadřující závazek vystavující banky zaplatit předloženou směnku a příslušné dokumenty, ve znění např. „Zavazujeme se zaplatit směnky vystavené na podkladě příslušného pověřovacího listu a v souladu s jeho podmínkami při jejich předložení“.

Předání pověřovacího listu beneficiantovi může být provedeno různými způsoby, zpravidla podle přání příkazce. Vystavující banka buď vydá pověřovací list příkazci, který ho sám předá beneficiantovi, nebo pověřovací list zašle beneficiantovi sama nebo prostřednictvím jeho banky.

V běžné bankovní praxi, beneficiant, po splnění všech akreditivních podmínek, může akreditiv spolu s předepsanými dokumenty předložit kterékoliv bance ochotné tyto dokumenty odkoupit. Vystavující banka se zajišťuje před přečerpaním akreditivu vložení instrukcí do podmínek akreditivu, určených pro negociující banku ve znění, že banka, která

provede negociaci směnky, je povinná a ručí za provedení zápisu negociované směnečné částky na rubu pověřovacího listu.

V případech, kdy pověřovací list dovoluje dílčí čerpání, negociující banka vrací po negociaci dokumentů jeho originál beneficiantovi. Opomenutím zápisu proplacené částky by mohl beneficiant předložit nové dokumenty jiné bance a částku pověřovacího listu přečerpat.

7.4.10. Akreditiv s odloženým placením

Tento akreditiv nevyžaduje předložení směnky. Předložené dokumenty nejsou propláceny při jejich předložení avizující nebo vystavující bance, ale až po uplynutí doby stanovené v akreditivu, vypočtené převážně v návaznosti ode dne předložení dokumentů příslušné bance.

Splatnost dokumentů většinou přesahuje platnost příslušného akreditivu. Dokumenty musí být předloženy do dne platnosti stanovené akreditivem, ale datum jejich splatnosti může být stanoveno/odloženo do období, kdy akreditiv již není platný. Znamená to, že úhrada dokumentů, potvrzená vystavující nebo proplácející bankou, bude uskutečněna po termínu platnosti akreditivu.

Tyto akreditivy bývají často vystaveny pokusům příkazce znemožnit výplatu soudním zásahem, protože příkazce má do doby splatnosti možnost a čas ověřit si materiální splnění dodávky. Pokud by takové soudní opatření bylo vydáno, banky používají přípustného opravného prostředku, tj. odvolávají se k vyšší soudní instanci, které bývá ve většině případů úspěšné.

7.4.11. Krytý akreditiv

Je to název pro kterýkoliv běžně používaný neodvolatelný akreditiv, u kterého byla již při jeho otevření poukázána celá jeho hodnota na účet banky akreditivem pověřené proplatit předložené dokumenty a vystupující v pozici avizující nebo potvrzující banky, popř. byl dán souhlas k vázání akreditivní částky na účtu vystavující banky vedeném u banky proplácející. Označení krytý akreditiv vyjadřuje způsob zajištění finančního vyrovnání plateb akreditivních dokumentů mezi vystavující bankou a bankou avizující/potvrzující, zmocněnou proplatit dokumenty ihned po jejich předložení.

Avizující banka má tak celou akreditivní částku k dispozici po celou dobu platnosti akreditivu a čerpá ji při proplácení předložených dokumentů. V praxi se kryté akreditivy vyskytují zřídka.

7.4.12. Nekrytý akreditiv

Jedná se o akreditiv, u kterého je částka uhrazována vystavující bankou až po předložení dokumentů k proplacení a nikoliv při jeho otevření. Většina otevíraných akreditivů je nekrytých.

7.5. Výhody a nevýhody dokumentárního akreditivu

Výhody užití akreditivu jako platebního prostředku vyplývají z jeho nezávislosti na kupní smlouvě. Úspěch celé transakce vychází z dodržení přísné formálnosti co se týče dokumentů. Největším přínosem je bezesporu jistota prodávajícího, že když dodrží akreditivem předepsané podmínky, dostane zapláceno za své zboží či služby. To však platí i pro druhou stranu kontraktu, pro kupujícího, který má jistotu, že výplata bude provedena teprve až po splnění podmínek uvedených v akreditivu.

Dokumentární akreditivy jsou ve své nabídce natolik různorodé, jak již ostatně jasně vyplývá z výše uvedených druhů dokumentárních akreditivů, že si každý zájemce o tento platební prostředek může vybrat ten nejvhodnější, který mu poskytne optimální zajištění obchodní operace při nejnižších nákladech.

Využití dokumentárních akreditivů jako prostředků zajištění lze spatřovat především v zahraničním obchodě, zejména u prvních dodávek neznámému obchodnímu partnerovi. Jejich omezením je možnost využití jen tam, kde je možno přesně definovat podmínky pro zaplacení ceny ze strany banky. V současnosti se dokumentární akreditivy v tuzemském obchodě příliš nevyužívají. Je totiž problematické žádat odběratele o otevření akreditivu v náš prospěch, neboť mnoho subjektů se naopak snaží odložit své placení až za únosnou mez. Na druhou stranu dobré vztahy zase takové jištění nevyžadují.

Nejlépe ilustruje situaci na trhu dokumentárních akreditivů finanční ředitel České zbrojovky, pan František Strážnický, který na dotaz, zda se dokumentární akreditiv jako nástroj k zajištění pohledávek osvědčil, odpověděl,:

*Jednoznačně ano! Akreditivy využívá naše společnost jak při nákupu, tak především při exportu našich výrobků do více než 70 států světa. Akreditiv je v řadě případů jednoznačně jistotou, že vznikající pohledávka bude uhrazena. Není výjimkou, že je akreditiv odprodán a dojde tak k urychlení finančních toků.*⁸

8. SMĚNKA

Dalším prostředkem ke snížení obchodního rizika je směnka. V České republice je právní úprava směnky provedena speciální právní normou, kterou je zákon směnečný a šekový č. 191/1950 Sb. Dále se na směnku vztahují ustanovení občanského zákoníku a zákona o cenných papírech.

⁸ Kol. autorů: Osvědčil se dokumentární akreditiv ..., časopis Ekonom, 1/2000, s. 47

Směnka je cenným papírem na řad určeným svými podstatnými náležitostmi kogentně stanovenými zákonem. Její výstavce se buď sám zavazuje zaplatit určitou částku v přesně stanovený den směnečně oprávněnému majiteli takové listiny, nebo přikazuje jiné osobě (dlužníkovi, směnečníkovi), aby zaplatila určitou částku v přesně stanovený den osobě označené v řadu (směnečně oprávněnému majiteli) takové listiny na přesně stanoveném místě.

8.1. Druhy směnek

Základním druhovým členěním je dělení na:

- 1) směnku vlastní,
- 2) směnku cizí.

8.1.1. Směnka vlastní

Směnka vlastní je bezpodmínečným příslibem výstavce směnky (dlužníka) zaplatit oprávněné osobě označené ve směnce určitou sumu na určitém místě v určitý čas.

8.1.2. Směnka cizí

Směnka cizí je bezpodmínečným platebním příkazem výstavce směnky směnečníkovi zaplatit oprávněné osobě označené ve směnce určitou sumu na určitém místě a v určitý čas.

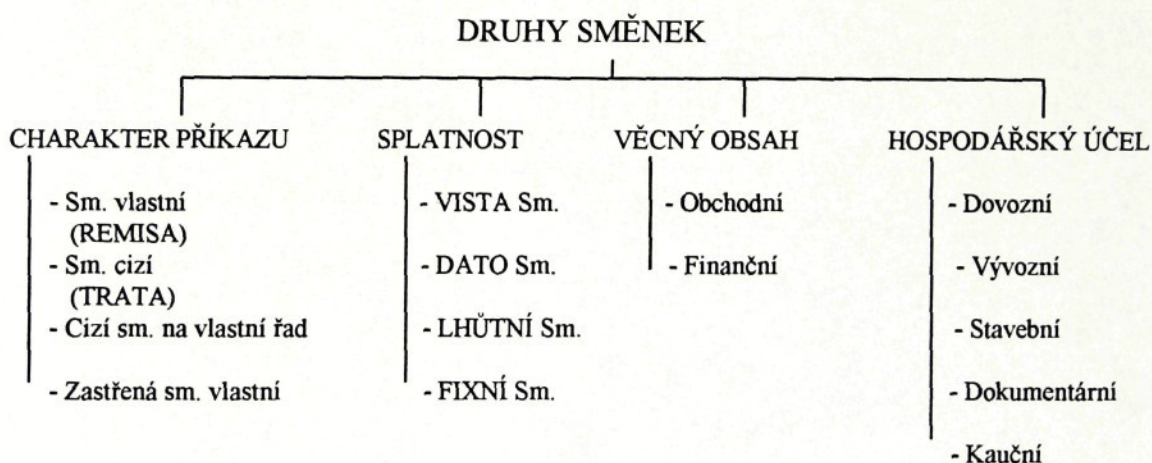
Zvláštním druhem směnky cizí jsou směnky na vlastní řad výstavce. Zastřená směnka vlastní je bezpodmínečným příkazem výstavce (dlužníka) směnečníkovi (dlužníkovi), aby zaplatil oprávněné osobě určitou sumu v určitý den na určitém místě. Tato směnka by měla být řádně akceptována, aby se jednalo o závazek primárního, hlavního dlužníka.

8.1.3. Další druhy směnek

Podle splatnosti rozlišujeme směnky na:

- 1) splatné na viděnou (při předložení) - vista směnky - jejich platnost je omezena pouze na dobu jednoho roku od data vystavení;
- 2) splatné určitou dobu po viděné (lhůtní) - časové vista směnky,
- 3) splatné v určitý den - fixní (denní) směnky,
- 4) splatné určitou dobu po vystavení - dato směnky.

Obr. č.3: Přehled základního členění a druhů směnek⁹

8.2. Užití směnky

Směnka plní několik významným funkcí. V první řadě je nástrojem platebním, kterým zavázaný platí svému věřiteli dlužnou částku. Dále je směnka nástrojem úvěrovým, rozhodne-li se věřitel poskytnout svému odběrateli úvěr. Směnka také slouží k refinancování před splatností formou eskontu nebo forfaitu. V neposlední řadě směnka slouží ke krytí, např. pro krytí leasingových splátek. V tomto případě se jedná o biancosměnku postrádající jednu či více podstatných náležitostí. A konečně slouží jako

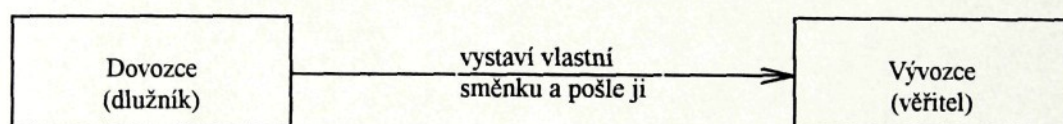
⁹ Vlastní konstrukce

nástroj zajišťovací. Jako jistící nástroj se užívá tehdy, jestliže dlouhodobé vztahy mezi zainteresovanými subjekty jsou takového druhu, že platba úvěru je obvykle uskutečněna na fakturu se směnečným zajištěním.

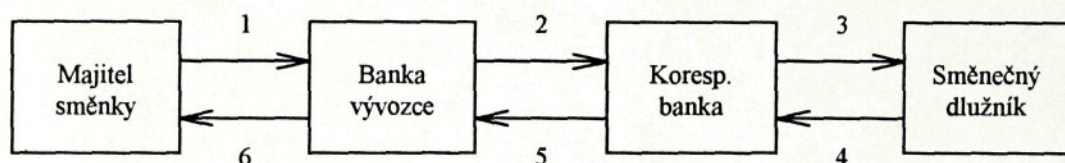
Obr. č. 4: Placení směnkou:¹⁰

a/ vlastní směnkou:

vystavení:

placení:

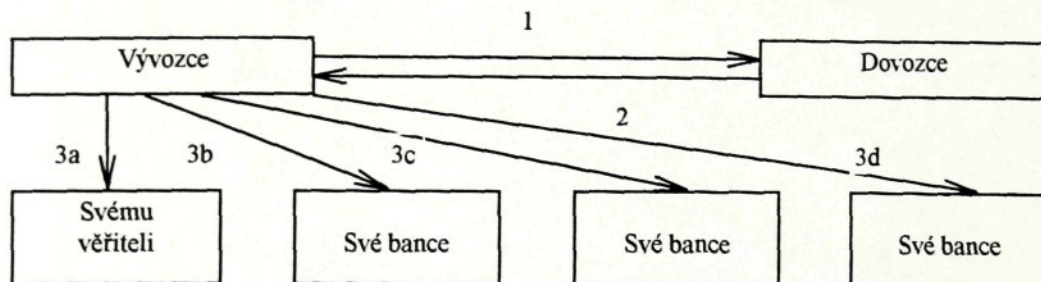

- 1/ Vývozce předává směnku své bance.
- 2/ Banka vývozce zasílá směnku bance dlužníka.
- 3/ Banka dlužníka předkládá směnku k placení.
- 4/ Úhrada směnečné částky;

¹⁰ MARVANOVÁ M., HOUDA, M.: Platební styk, ECON, Brno, 1994, s. 103-4

b/ cizí směnkou:

vystavení:

1/ Vývozce vystaví směnku a pošle ji se žádostí o akceptování.

2/ Vrací akceptovanou směnku.

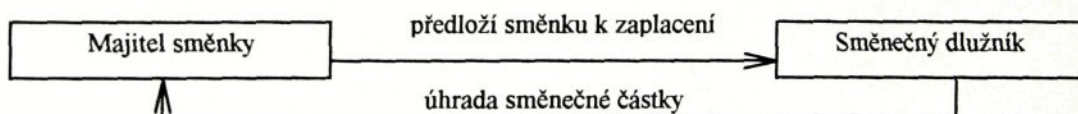
3a/ V případě, že vývozce hodlá zaplatit směnkou svému věřiteli, kterého uvede ve směnce jako remitenta, pošle mu akceptovanou směnku.

3b/ V případě, že si chce vývozce směnku ponechat, předá ji své bance do úschovy, popřípadě k inkasu.

3c/ V případě, že chce dát směnku do úschovy, popřípadě ji použít jako krytí poskytnutého úvěru, předá ji své bance.

3d/ V případě, že chce směnku eskontovat, předá ji bance s žádostí o její eskont.

Placení:

8.3. Podstatné náležitosti směnky

- Slovo „směnka“ v souvislém textu listiny a v jazyce, ve kterém je směnka sepsána,
- bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou směnečnou sumu,
- jméno toho, kdo má platit (směnečníka) u směnky cizí,
- údaj splatnosti,

- údaj místa, kde má být placeno,
- jméno toho, komu nebo na jehož řád má být placeno (remitent),
- datum a místo vystavení směnky,
- podpis výstavce.

Čtyři výjimky z podstatných náležitostí:

- 1) Není-li ve směnce uvedena splatnost směnky, směnka se stává splatnou na viděnou,
- 2) bylo-li úmyslem obou zúčastněných stran z nějakých důvodů vystavit a přijmout směnku, ve které chybí jedna, nebo více podstatných náležitostí, jedná se o biancosměnku,
- 3) není-li ve směnce uvedeno místo platební, je směnka splatná v místě nebo sídle dlužníka,
- 4) není-li ve směnce uvedeno místo vystavení, je za toto místo považováno sídlo uvedené u podpisu výstavce.

8.4. Nepodstatné náležitosti směnky:

- doložka domicilační - např. „splatno u Zemské banky a.s., Opava“,
- doložka o efektivním placení - např. EFF DEM - zbavuje dlužníka možnosti zaplatit v domácí měně, není-li DEM měnou platebního místa,
- doložka hodnotová - „value received“ nebo „hodnota obdržena ve zboží“ označující, že se jedná o směnku obchodní,
- doložka úroková - pouze u lhůtních vista směnek, tzn. u směnky splatné na viděnou nebo u směnky splatné určitý počet dnů po viděné, např. 30 days after sight,
- doložka úzkosti - „without recourse“, „since obligo“, „bez postihu“ apod., která zbavuje osobu připojivší tuto doložku odpovědnosti za akceptaci a zaplacení, ovšem s výjimkou výstavce směnky cizí,

- doložka zástavní - např. „hodnota k zástavě“, hodnota k zajištění,
- rektadoložka - zakazující další směnečný převod formou indosamentu.

8.5. Základní operace se směnkou

8.5.1. Akceptace směnký

Tento úkon znamená, že směnečník, jemuž výstavce směnký cizí přikazuje zaplatit oprávněné osobě určitou směnečnou sumu na určitém místě a v určitý den, přijímá obsah směnký a souhlas vyznačuje na líci směnký podpisem, nebo na rubu podpisem a doložkou, že se jedná o akcept.

8.5.2. Směnečné rukojemství

Ručitel se zavazuje formou směnečného avalu, že nesplní-li primární dlužník svůj závazek a směnku nebude při předložení honorovat, že tak učiní na vyzvání sám a směnku vyplatí; má potom regres vůči osobě, za kterou směnku zaplatil.

8.5.3. Indosament

Indosamentem lze převést práva ze směnký na dalšího právoplatného nabyvatele. Indosamentem ručí každý indosant každému pozdějšímu oprávněnému majiteli za akceptaci a zaplacení směnký.

8.5.4. Eskont směnký

Eskont znamená odprodej směnký před dobou její splatnosti. Při odkupu si kupující, zpravidla banka, sráží diskont za poskytnutí okamžitých peněžních prostředků. V případě

neplacení směnky hlavním dlužníkem v době splatnosti uplatňuje kupující směnky regres vůči prodávajícímu směnky v souladu s uzavřenou dohodou.

8.5.5. Inkaso směnky

Věřitel požadující zaplacení směnky má povinnost předložit směnku při splatnosti dlužníkovi k zaplacení. Nabízí-li dlužník věřiteli částečné plnění, není věřitel oprávněn toto částečné plnění odmítnout. Věřitel nemá právo požadovat plnění před splatností, ale není také povinen přijmout nabízené plnění dlužníkem před splatností směnky. Není-li směnka zaplacená dlužníkem z nějakých důvodů nebo i bez udání důvodu, věřitel uplatní protest pro nezaplacení.

V praxi často bývá do operace zapojena i banka, kterou věřitel pověří inkasem svých směnek. Ta vyzve dlužníka prostřednictvím partnerské banky k zaplacení. V případě neuhrazení banka zařídí zřízení protestu pro nezaplacení. Pro věřitele tímto způsobem odpadá problém hledání dlužníka a případné dokazování včasného předložení směnky.

8.5.6. Protest pro nezaplacení

Protest pro nezaplacení je zachovacím úkonem prováděným podle zákona obvykle notáři, případně i soudy a obecními úřady. Lhůta pro zřízení protestu je 2 pracovní dny následující po dnu splatnosti. Notář konstatuje, že směnka byla dlužníkovi předložena řádně a včas a že přesto nebyla zaplacená. O tomto úkonu vydá protestní listinu.

8.5.7. Vymáhání směnky

Nezaplacenou a případně protestovanou směnku je možné vymáhat soudně. Právní akt se jmenuje směnečná žaloba a žalující se domáhá vydání platebního rozkazu.

8.6. Výhody užití směnky

Jednoznačnou výhodou je její jednoduchá obchodovatelnost pomocí indosamentu. Vzhledem k popisované problematice zajištění plateb je však ještě významnější její poměrně jednoduchá vymahatelnost v případě, že nechybí žádné podstatné náležitosti, tj. směnka je správně vyplněna. Potom může proběhnout zkrácené soudní řízení, na jehož konci soud vydá platební příkaz, který je již snadno vymahatelný.

9. Bankovní záruka

Obchodní zákoník definuje vznik bankovní záruky jako „písemné prohlášením banky v záruční listině, že uspokojí věřitele do výše určité peněžní částky podle obsahu záruční listiny, jestliže určitá třetí osoba (dlužník) nesplní určitý závazek nebo budou splněny jiné podmínky stanovené v záruční listině“.¹¹

Bankovní záruka je dalším představitelem platebně zajišťovacích instrumentů, jedná se o levnější prostředek zajištění oproti akreditivům. Je hojně užívána především při nabídkových řízeních státních a veřejných institucí, kde se požaduje jistění schopnosti plnit dodávkové smlouvy (záruky za kauce a vadia), při dodávkách investičních zařízení požaduje kupující záruku za jakost, výkon a chod dodaného zařízení, za včasné uvedení do provozu, za zaplacení penále, za vrácení zaplacené zálohy. Prodávající požaduje záruku za včasné a přesné plnění splátek a zaplacení smének. Při běžných dodávkách na úvěr (zvláště dlouhodobý) požaduje prodávající na kupujícím bankovní záruku za zaplacení pohledávky v době splatnosti, dopravce požaduje záruku za dodatečné předložení konosamentu, vydává-li zásilku na žádost příjemce bez tohoto dokladu, apod.

¹¹ Obchodní zákoník, Zákon č. 264/1992 Sb.

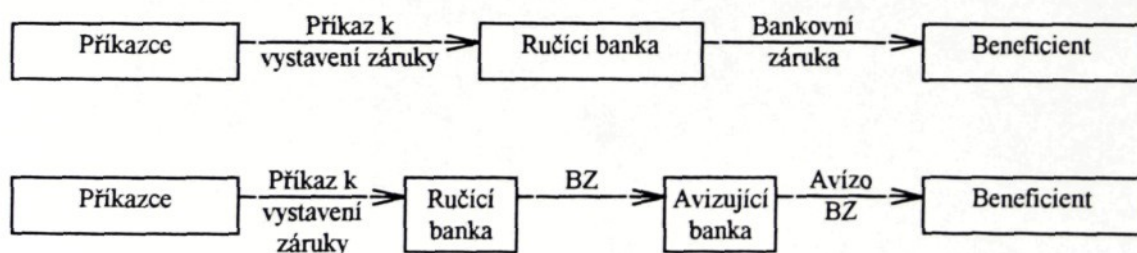
9.1. Účastníci transakce

Při celé operaci obvykle vystupují:

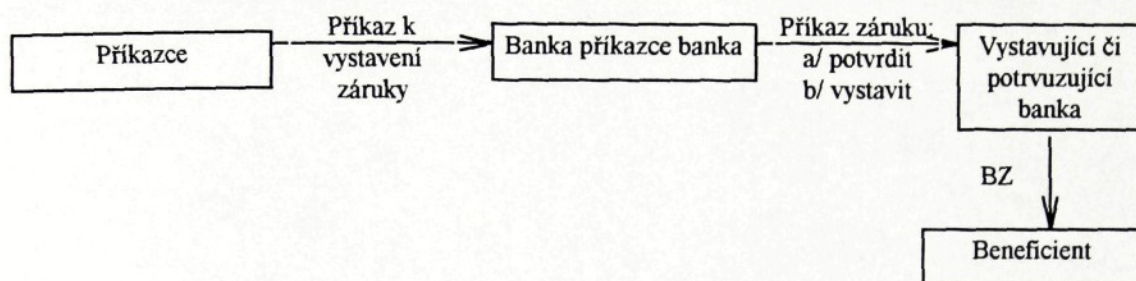
- příkazce,
- beneficiet,
- ručící banka,
- někdy též avizující banka a
- potvrzující banka.

Příkazce je osoba povinná žádající banku o vystavení záruky. Vše je podloženo smlouvou mandátní (příkazní), na jejímž základě banka záruku vystaví. Beneficiet je osoba oprávněná, v jejíž prospěch záruka zní. Pozici jednotlivých bank nejlépe ilustrují následující obrázky.

Obr. č. 5: Bankovní záruka¹²

¹² MARVANOVÁ, M., JUŘÍK, P., VÍTKOVSKÝ, K.: Platební styk, Bankovní institut, a.s., Praha, 1996, s. 116

Z obrázku jasně vyplývá, že ručící banka je ta, která záruku vystavuje. Avizující banka je ta, prostřednictvím které je záruka zaslána (avizována) beneficietovi, aniž by měla odpovědnost za záruku. Záruku je možné také potvrdit na žádost beneficieta domácí bankou beneficieta nebo bankou z třetí země.

9.2. Druhy bankovních záruk

9.2.1. Dělení bankovních záruk dle typu ručení

Z pohledu ručení se bankovní záruky dělí na abstraktní a akcesorické (subsidiární, solidární). Záruky abstraktní nejsou vázány na hlavní závazek, a tudíž je povinnost plnit dána formulací záruky bez ohledu na smluvní vztahy mezi beneficietem a příkazcem. Naproti tomu akcesorické závazky jsou vázány na hlavní závazek, a tak může ručící banka uplatnit stejné námitky, jaké by mohl vznést příkazce (např. proti kvalitě plnění kontraktu dodavatelem, tj. vadné, nefungující zboží, atd.).

9.2.2. Dělení bankovních záruk podle typu závazku

Bankovní záruky se dle typu závazku dělí na platební, kdy banka ručí za splnění platebního závazku dlužníka, a neplatební, které se vyskytují v následujících formách.

Záruky neplatební:

- Záruka za vadium („bid bond“):

Tato záruka je častá při soutěžích vypisovaných ministerstvy nebo veřejnými korporacemi v různých státech na dodávky zařízení nebo provedení různých prací. Představuje nutnost složit vadium účastníkem soutěže, a to ve formě hotovosti, šeku nebo bankovní záruky ve prospěch vypisovatele soutěže (obvykle se jedná o 2 % z ceny uvedené v nabídce) pro případ porušení či odstoupení od soutěže.

- Akontační záruka („advance payment guarantee“):

Banka se zavazuje, že vrátí poskytnutou akontaci nebo její část v případě, že prodávající nedodal příslušné zboží nebo jen částečně, neprovedl sjednané práce, atd.

- Kauční záruka („performance bond“):

Jedná se obvykle o 5 až 10 % z prodejní ceny pro případ nekvalitního plnění ze strany dodavatele, ale vzhledem k této výši se jedná spíše o morální tlak na dodavatele.

- Záruka za ztracené dokumenty:

Jedná se nejčastěji o konosamenty, kdy se banka zavazuje ve prospěch rejdaře, že ho odškodní v případě, že utrpí škodu v důsledku vystavení náhradní sady konosamentů.

- Záruka celní:

Celní záruka slouží jako jistota pro případ, že určitá věc nebude vyvezena zpět z dané země a nebyla proclena.

- Záruka soudní:

Záruka pro zaplacení soudních výloh.

9.2.3. Dělení záruk podle druhu jištění závazku

V tomto ohledu rozlišujeme záruky kryté, kdy banka vystavující záruku žádá plné nebo částečné krytí vázáním prostředků, a nekryté, když banka vystavující záruku se spokojí s prohlášením banky příkazce, že vyrovná veškeré náklady vzniklé z titulu převzaté záruky (protizáruka).

9.2.4. Dělení záruk podle vztahu banky k příslušné záruce

Rozlišujeme záruky na vydané a přijaté, kdy banka může na žádost beneficianta ověřit podpisy ručící banky a posoudit znění bankovní záruky.

9.3. Zvláštní druhy záruk

9.3.1. Standby letter of credit

Jedná se o dokumentární akreditiv plnící formu záruky, který je čerpán proti prohlášení beneficianta, že se něco neuskutečnilo (např. nebylo zapláceno).

9.3.2. Indemnita (slib odškodnění)

Obchodní zákoník definuje indemnitu následovně:

Slibem odškodnění se zavazuje slibující, že nahradí příjemci slibu škodu, jež mu vznikne z určitého jeho jednání, o něž ho slibující žádá a k němuž není příjemce slibu povinen. Slib odškodnění musí být učiněn písemně.

Prakticky se užije např. při ztrátě směnky, když je dlužník žádán o opětovnou akceptaci směnky z důvodu ztráty směnky původní. Dlužník může vyžadovat slib

odškodnění po bance věřitele (tj. indemnitu), kde se banka zaváže ve prospěch dlužníka, že ho odškodní v případě, že by mu byla předložena třetí stranou směnka údajně ztracená.

9.4. Výhody a nevýhody bankovních záruk

Bankovní záruka, jak už plyne z její definice, může napomoci při eliminaci rizika na straně věřitele, ale i dlužníka. V praxi nedochází často k uplatnění záruky u garantora, protože to by značně poškodilo jméno hlavního dlužníka, a tak bankovní záruka sehrává svou roli jako morální odstrašující prostředek.

Jak jsem již uvedl výše, jednoznačnou nevýhodou je cena této operace, která je obvykle vyšší oproti dokumentárnímu akreditivu. Dále je to prostředek poměrně administrativně náročný a tudíž těžkopádný.

10. DALŠÍ FORMY ZAJIŠTĚNÍ

10.1. Pojištění vývozu¹³

Při obchodování se zahraničím vzniká řada rizik. Hrozba nezaplacení odběratelem patří k největším z nich. Pojištění vývozu ji může značně omezit.

Celkový objem pojištěného vývozu činí v České republice poměrně malé procento, které je odhadováno na 5 %, zatímco v zemích Evropské unie přesahuje 15 %. Průkopníkem je státní pojišťovna EGAP, která pojišťuje proti teritoriálním i komerčním rizikům. Pojištění proti komerčním rizikům u nás nabízejí i soukromé pojišťovny, z nichž lze zmínit zejména ČESCOB, dceřinou firmu České pojišťovny a největší belgické pojišťovny

¹³ subkapitola zpracována dle - WAWROSZ, P.: Obrana před rizikem, týdeník Ekonom, 19/1999, s.42
- WAWROSZ, P.: Obrana před rizikem, týdeník Ekonom, 13/1998, s.66
- ČMIEL, R.: Zajištění vůči rizikovým trhům, 18/1999, s. 75

COBAC, případně organizační složku pojišťovny Gerling. Komerční pojištění se většinou vztahuje na pohledávky s relativně krátkou dobou splatnosti zpravidla do 360, maximálně 720 dnů. Podle pracovníků ČESCOB má smysl pojišťovat pohledávky, pokud celkový objem pojišťovaného obchodu včetně dodávek na území České republiky dosáhne alespoň 20 mil. Kč. EGAP proti komerčním rizikům pojišťuje i vývozy do 10 mil. Kč. Politická rizika jsou výhodněji pojišťována se státní účastí. Na komerční rizika se toto pojištění nevztahuje, i EGAP je pojišťuje za běžné sazby.

Seznam zemí, do kterých jsou pojišťovny ochotny pojišťovat vývoz, je pravidelně aktualizován, přičemž jsou země rozděleny podle toho, zda se jedná pouze o zajištění proti platební neschopnosti, nebo i proti platební nevůli. Otázku komerčního pojištění se vyplatí nepodceňovat i u zemí s vyspělou tržní ekonomikou, protože tam dochází k bankrotům mnohem častěji než nyní u nás. Kupříkladu ve Francii zbankrotovalo v roce 1998 asi 70 tisíc firem. Velkou výhodou je, že pojistitelé disponují rozsáhlou databází o odběratelích, a tak dokážou mnohem lépe posoudit bonitu určitého odběratele. Pojistitelé také spolupracují se specializovanými firmami v zahraničí, které znají místní prostředí, a tak se zvyšuje šance, že se podaří pohledávky vydobýt.

10.1.1. Teritoriální rizika

Teritoriálním rizikem je nezaplacení vývozního úvěru z důvodu mimořádných a nahodilých událostí v zemi, do níž se vyváží, nebo v zemi, z níž má být pohledávka uhrazena, nebo ve třetí zemi. V roce 1997 EGAP pojišťoval vývoz zejména do vysoce rizikových oblastí jako je Blízký východ, bývalé socialistické státy včetně Ruska a Jugoslávie. V současné době se rozšiřuje okruh na státy jihovýchodní Asie a Ameriky.

EGAP poskytuje plnění v následujících případech:

- platební potíže vyvolané politickými událostmi v zemi sídla kupujícího, jako je válka, revoluce, povstání apod.,

- nemožnost transferu úhrad vývozního úvěru v důsledku vážných potíží ze země sídla kupujícího, vyhlášení její platební neschopnosti, zavedení moratoria na platby nebo devizového režimu, který omezuje transfery do zahraničí,
- nemožnost zaplacení pohledávky v důsledku administrativních rozhodnutí orgánů státu kupujícího nebo státu, jehož prostřednictvím se realizují platby vývozního úvěru,
- přírodní katastrofa, v jejímž důsledku nebyla zaplacená pohledávka.

10.1.2. Komerční rizika

Platební nevůle nebo neschopnost, tak se dají nejčastěji charakterizovat tato rizika. U komerčních rizik je definice pojistné události volnější a zpravidla k ní dochází až v pojistné smlouvě. Dlužník je platebně neschopný, pokud nesplatí dodané zboží ani po uplynutí čekací (karenční) doby. Její délka se většinou pohybuje mezi 6 až 12 měsíci od splatnosti. Pojištění se nabízí při vývozu do relativně vyspělých zemí (země OECD, EU, ale například i pro země CEFTA). Zde se pojistná událost nazývá platební nevůle.

Platební neschopnost v případě ČESCOB nastává v následujících případech:

- bylo vydáno usnesení soudu o prohlášení konkurzu na majetek dlužníka nebo o zamítnutí návrhu na prohlášení konkurzu v důsledku nedostatku majetku,
- na základě usnesení soudu potvrzujícího vyrovnání mezi dlužníkem a pojištěným, z něhož je zřejmé, že pojištěný utrpěl majetkovou újmu,
- pokud při soudním výkonu rozhodnutí vůči dlužníkovi nebyla pojištěná pohledávka plně uspokojena,
- pokud se dlužník ve smyslu cizozemského práva dostane do situace obdobné předcházejícím případům.

Komerční pojištění obvykle kryje dodávky zboží, případně služeb, kdy k platbě dochází po uskutečnění dodávky. Pojištění musí počítat se spoluúčastí, v případě ČESCOB se pojistné plnění pohybuje kolem 85 % z hodnoty faktury. Pojistitelé dále většinou stanovují limity, do kterých jsou ochotny pojistit vývoz za určitým odběratelem nebo do

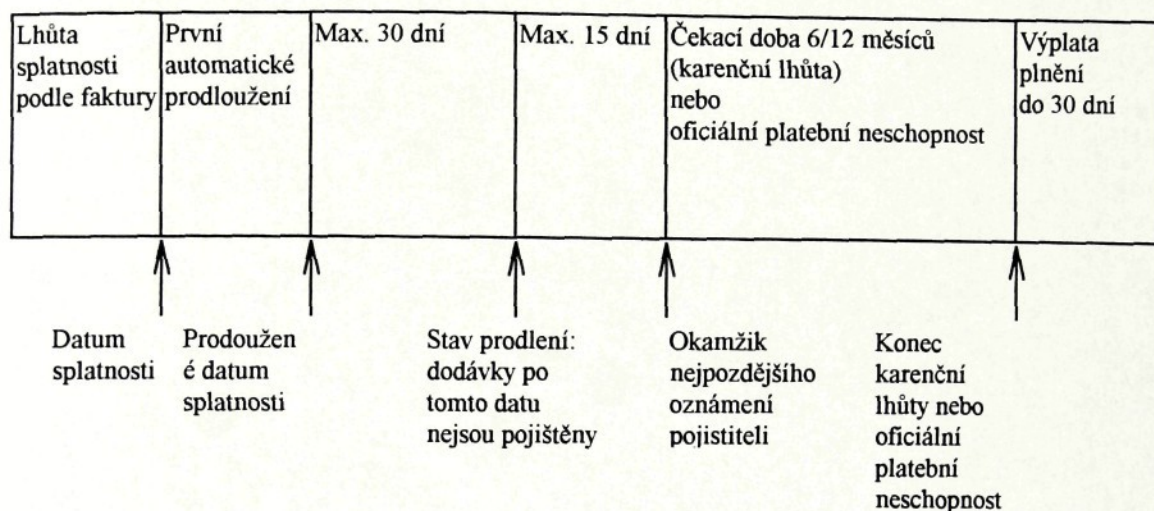
určitého teritoria. Vedle pojištění exportu nabízejí pojistitelé pojištění domácích dodavatelsko-odběratelských vztahů.

Příklad:

Pokud odběratel nezaplatí k datu splatnosti faktury, může klient toto datum prodloužit, a to o dobu stanovenou v pojistné smlouvě. Nezaplatí-li odběratel ani k tomuto prodlouženému datu, je možné ještě jedno prodloužení - maximálně o 30 dní od prodlouženého data splatnosti. V případě nezaplacení musí klient nejpozději do 15 dnů oznámit vznik pojistné události.

Stav prodlení obecně nastává poté, co uplynou všechny lhůty splatnosti, které byly definovány ve smlouvě a fakturách nebo které klient poskytl. K odškodnění klienta dochází u platební nevůle po uplynutí čekací (karenční) lhůty, jež se v závislosti na teritoriu pohybuje od 6 do 12 měsíců. V této době se pojistitel snaží pohledávku vymoci, přičemž dodavatel mu ji zpravidla postupuje. Pokud se mu to nepodaří nebo se mu to podaří jen částečně, dochází k výplatě pojištěné částky, a to maximálně do 30 dnů od uplynutí čekací doby. U vývozu do zemí, v nichž pojistnou událostí může být pouze platební neschopnost, dochází k výplatě do 30 dnů poté, co kompetentní orgán země dlužníka uznal, že nastal některý z případů platební neschopnosti. Schéma, které nabízí ČESCOB, je uvedeno na obr. č. 6.

Obr. č. 6: Schéma principu úvěrového pojištění.¹⁴

EGAP nabízí kromě krátkodobých, střednědobých a dlouhodobých vývozních úvěrů proti teritoriálním a případně komerčním rizikům ještě další služby:

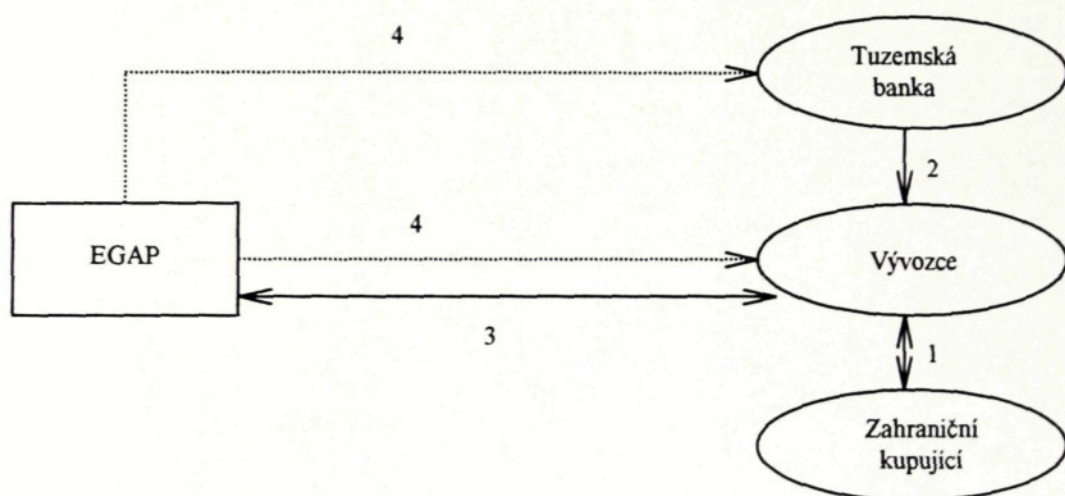
- Jedná o pojištění střednědobých a dlouhodobých vývozních úvěrů proti úvěrovému riziku. To zahrnuje situace, kdy banka vývozce poskytuje v souvislosti s exportem úvěr zahraničnímu kupujícímu nebo jeho bance na dobu delší než jeden rok. Pojištění tak chrání banku vývozce před nesplacením této pohledávky. Schéma tohoto pojištění je uvedeno na obr. č. 7.
- EGAP dále nabízí pojištění tuzemské bance, která potvrzuje akreditiv vystavený bankou zahraničního vývozce ve prospěch tuzemského exportéra,
- pojištění exportních bankovních záruk. Toto pojištění kryje banku, která se zaručila za vývozce, jež se zavázal uskutečnit nějakou dodávku, respektive uskutečnit ji v určité kvalitě nebo čase a tento závazek nesplnil,
- pojištění úvěru poskytnutého na předexportní financování výroby. I zde je pojištěným banka, která úvěruje výrobce (vývozce), přičemž úvěr slouží k financování předexportní fáze výrobního kontraktu. Nutnou podmínkou tohoto pojištění je, že dlužník banky (tj.

¹⁴ WAWROSZ, P.: Obrana před rizikem, týdeník Ekonom, 19/1999, s.42

výrobce nebo vývozce) nebo samotná banka sjedná s EGAP pojištění výrobních rizik, tj. rizika přerušení kontraktu ze strany kupujícího před ukončením kontraktu,

- pojištění investic českých právnických osob v zahraničí. Kryje teritoriální rizika související s investicemi jako nemožnost transferu úhrad z investic do ČR, vyvlastnění investice, politicky násilné činy vůči investici v důsledku války, revoluce a podobných jevů.

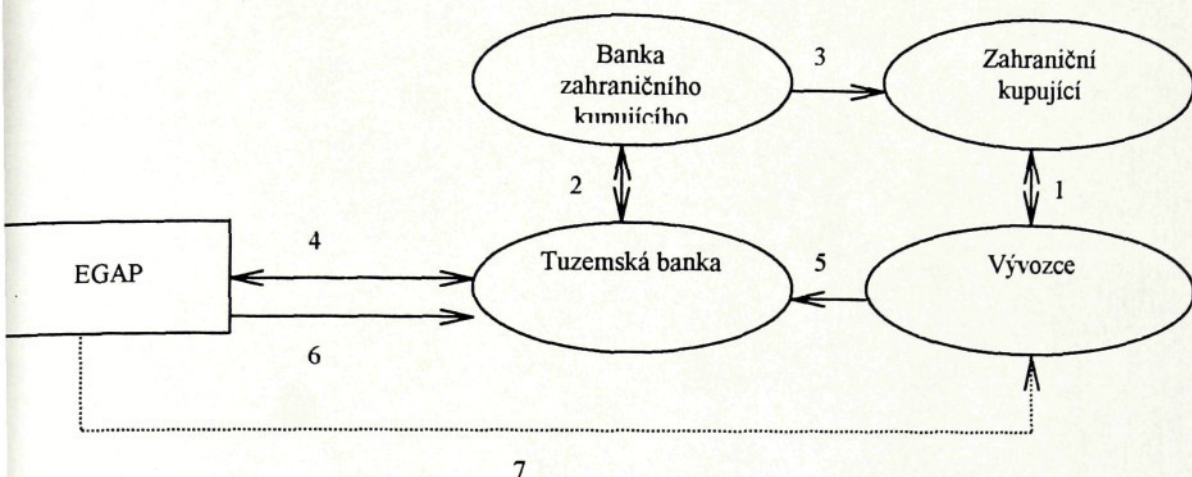
Obr. č. 7: Schéma pojištění dodavatelských vývozních úvěrů proti teritoriálním a komerčním rizikům.¹⁵

1. Vývozce uzavře se zahraničním kupujícím obchodní kontrakt.
2. Tuzemské bankovní krytí vývozní pohledávky střednědobým nebo dlouhodobým úvěrem.
3. Pojistnou smlouvu typu C na krytí teritoriálního (politického) rizika nezaplacení vývozní pohledávky.
4. Pojistné plnění pojištěnému nebo na žádost pojištěného třetí straně (bance).

¹⁵ WAWROSZ, P.: Obrana před rizikem, týdeník Ekonom, 19/1999, s.4

Obr. č. 8: Schéma pojištění odběratelských vývozních úvěrů proti úvěrovému riziku.¹⁶

1. Obchodní kontrakt mezi tuzemským vývozcem a zahraničním kupujícím.
2. Úvěrová dohoda mezi tuzemskou bankou a zahraniční bankou; tuzemská banka poskytuje zahraniční bance úvěr na financování kontraktu.
3. Závazek zahraniční banky dále poskytnout tento úvěr zahraničnímu kupujícímu.
4. Pojistná smlouva s tuzemskou bankou na krytí rizika vyplývajícího z úvěru poskytnutého bance zahraničního kupujícího.
5. Závazek exportéra splnit některé povinnosti vůči tuzemské bance.
6. Pojistné plnění pojištěnému.
7. Možnost regresního postihu EGAP vůči vývozci v případě, že tento zavinil pojistnou událost.

10.2. Zajištění proti kurzovým, inflačním a úrokovým rizikům

Jedním z nejdůležitějších faktorů, který sehraává významnou roli v konečné rentabilitě právě provedeného obchodu, patří směnný kurz, úrok a inflace. Mezi zajišťovací instrumenty v tomto ohledu patří bezesporu finanční deriváty, které jsou mnohdy spojovány s devizovými spekulacemi. Deriváty jsou také velmi dobrým zajištěním proti kurzovým a úrokovým pohybům. Z krachu britské banky Barings mnozí mylně vyvodili, že deriváty jsou

¹⁶ WAWROSZ, P.: Obrana před rizikem, týdeník Ekonom, 19/1999, s.42

samy o sobě riskantní. To je však pouze jedna jejich tvář. Tou druhou, pro účel mé práce ještě důležitější, je možnost jejich použití jako zajišťovacího instrumentu (tzv. hedging).

Obchody s deriváty (opce, futures) představují významnou část transakcí na světových kapitálových trzích. I na českém trhu se s finančními deriváty dnes již živě obchoduje. Jde však výhradně o deriváty, jejichž podkladovými aktivy jsou měny či úrokové sazby. Obchodovat tyto deriváty a nabízet je klientům mohou pouze banky. V České republice zatím fungují pouze OTC obchody, tedy obchody mimo organizované trhy. Derivátové obchody českých bank se za poslední roky několikrát zvýšily. Zatímco v roce 1994 činily přibližně 34 mld., tak ke konci roku 1998 byly 1500 miliard¹⁷. Polovinu z toto tvoří deriváty na měny, 45 % na úrokové míry a jen 5 % deriváty na cenné papíry.

Problematiku zajišťování proti pohybu směnných kurzů lze nejlépe uvést na příkladu firmy Inekon Group, jejíž finanční ředitel pan Miloslav Staněk řekl pro týdeník Ekonom:

„Naše obchodní firma se snaží předcházet riziku plynoucímu z pohybu směnných kurzů realizací obchodních případů (tj. nákup - prodej) v jedné měně. Co se týká volných finančních zdrojů, naše specializované pracoviště využívá informací na mezibankovním devizovém trhu k provádění spotových a forwardových operací.“¹⁸

Toto je ilustrace ideálního případu užívání finančních derivátů k hedgingu. Ne vždy však firmy plně využívají této možnosti. Častým argumentem pro nízké využití ochrany tohoto typu je relativně vysoký objem prostředků, od kterého jsou dealeři bank ochotni uzavírat tyto kontrakty. Dalším problémem je neochota bank zajišťovat kurz na dlouhou dobu. V neposlední řadě činí problémy jistá nepředvídatelnost termínů inkas pohledávek. Obecně lze říci, že hedging pomocí obchodu s měnovými či úrokovými deriváty je nejvíce potřebný pro firmy, které mají nevyrovnané finanční toky se zahraničím, ať už ve prospěch pohledávek nebo závazků.

Definice pro hedging zní:

¹⁷ Kříž M.: Těžký začátek derivátů, týdeník Ekonom 4/1999, s. 60

¹⁸ Adler L.: Jak předcházíte riziku pohybu směnných kurzů?, týdeník Ekonom 17/1999, s. 61

Hedging je taková transakce na devizovém trhu, jejímž cílem je eliminace kurzového rizika. Princip hedgingu tedy spočívá v neutralizaci výchozí pozice uskutečněním opačné operace na promptním či termínovém trhu.¹⁹

Pro tento účel se běžně užívají následující operace.

- forward
- úvěrová a depozitní operace
- opce
- futures
- swap

Pro vysvětlení principu zajišťovacích operací nejprve vždy uvedu jejich odbornou definici.

10.2.1. Forward

Def.: Forwardová operace je dohoda o budoucím prodeji určitého aktiva mezi dvěma stranami. Cena, která se mění během času mezi uzavřením dohody a realizací obchodu, je stanovena v čase podpisu dohody. Forwardové obchody nejsou obchodovány na organizovaném trhu.²⁰

Z dané definice vyplývá, že předmětem obchodu může být jakékoliv aktivum, tzv. podkladové aktivum - underlying assets, (př. dům, akcie, obilí, zlato, atd.). Při užití forwardové operace se vychází z principu uzavření termínového kontraktu na nákup či prodej určitého aktiva při forwardovém kursu. Cena, za kterou se výměna uskutečňuje, se tak stanoví v době, kdy se kontrakt iniciuje a vlastní platba a dodávka aktiva se uskuteční později.

¹⁹ J. MARKOVÁ: Úvod do devizových obchodů, Bankovní institut, 1997, s. 56

²⁰ Ross S. A., Westerfield R. V., Jaffe J.: Corporate finance; Irwin/McGraw-Hill Companies 1996, s.654

V kontraktu vystupují dvě strany, prodávající a kupující. Podle v praxi užívané terminologie kupující zaujímá dlouhou pozici a prodávající krátkou pozici. Forward je závazný pro obě strany a je základem forwardových trhů a trhů futures.

Vznik forwardových obchodů spadá do daleké minulosti. Již v antickém období si římsí panovníci opatrovali tímto způsobem egyptské obilí. Takové kontrakty probíhají i dnes, a to nejenom u nemovitostí, ale také na trzích s různými movitými prostředky. Denně tak mění vlastníky miliardy různých aktiv. V této souvislosti zmíním pro mou práci nejdůležitější druh forwardu, forward na úrokovou míru (forward rate agreement), který je rozšířeným zajišťovacím instrumentem.

10.2.1.1. FRA (Forward Rate Agreement)

Dohoda o forwardové úrokové míře vznikla poměrně nedávno. Pochází z roku 1984 a poprvé byla užita ve Švýcarsku. Pro FRA je charakteristické, že oba účastníci jsou prodávajícími i kupujícími úrokových výnosů propočtených podle různých úrokových sazeb v dohodě stanovených.

Dohoda o budoucích úrokových sazbách je kontrakt na budoucí úrokové sazby na mezibankovním trhu.

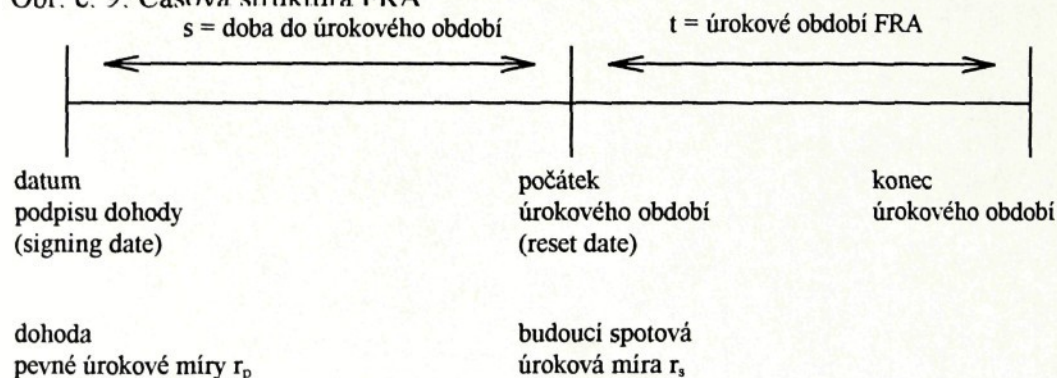
První účastník obdrží od druhého účastníka platbu odpovídající dohodnuté pevné úrokové míře a zaplatí druhému účastníku platbu odpovídající určité budoucí spotové (v době sjednání FRA neznámé) úrokové míře. Smlouva stanovuje pevnou úrokovou míru r_p . Na počátku úrokového období se podle dohodnutých podmínek bere určitá tržní úroková sazba, např. referenční úroková sazba r_s . Úroky nabíhají během úrokového období.

Druhý účastník zaplatí prvnímu platbu odpovídající dohodnuté pevné úrokové míře a obdrží od prvního účastníka platbu odpovídající určité budoucí spotové úrokové míře. Platby z úrokových měr jsou odvozeny z určité podkladové hodnoty a z určitého úrokového období t .

Při uzavření obchodu nedochází k platbě, v den vypořádání transakce nedochází k převodu jistiny, ale smluvní strany si vyrovnají současnou hodnotu úrokového rozdílu mezi aktuálními a kontrahovanými úrokovými sazbami. V dohodě se také přesně stanoví datum této vyrovnávací platby. Zpravidla je to začátek úrokového období, tj. doba před vlastním naběhnutím úroků, jindy je to až na konci úrokového období. Nejčastěji užívanou budoucí spotovou úrokovou mírou je PRIBOR. Dále je stanoveno, zda se úroková míra vztahuje na rok o 360 dnech nebo na 365 dní. Neméně důležitým aspektem je ujednání o způsobu počítání dní v daném období. Pět základních úrokových bází je uvedeno v příloze č. 1.

FRA se kotují jako „ve třech na pět“, což znamená, že počátek úrokového období je za tři měsíce a úrokové období trvá dva měsíce. Celkový časový horizont je tudíž pět měsíců. Celý FRA kontrakt názorně ilustruje následující obrázek.

Obr. č. 9: Časová struktura FRA²¹

Při odstranění úrokového rizika tak zůstává úvěrové riziko druhé strany, tj. riziko, že účastník na druhé straně kontraktu nemusí dodržet svůj závazek. Z tohoto důvodu probíhá vyrovnávací platba nejčastěji na začátku FRA, a proto úrokové platby musí být diskontovány k tomuto období. Pro minimalizaci rizika druhé strany se také někdy používá zástava.

²¹ JÍLEK J.: Termínové a opční obchody, GRADA, Praha, 1995, s. 65

Pro vyšší názornost konkrétní příklad:²²

Klient očekává, že za tři měsíce obdrží inkaso své pohledávky ve výši 5 milionů USD. Tuto částku chce uložit jako termínovaný vklad na tři měsíce. V nejbližším období se předpokládá pokles úrokových sazeb. Klient se chce proti této změně zajistit. Uzavře proto s bankou FRA „3 na 6“ na částku 5 milionů USD. Sjednaná pevná úroková sazba činí 7,65 %, dohodnutou referenční sazbou je tříměsíční LIBOR. Situace za tři měsíce:

1/ Úrokové sazby poklesly, tříměsíční LIBOR činí v aktuální den 7 %. Banka vyplatí klientovi rozdíl mezi úrokovými sazbami odpovídající 0,65 % z nominální částky, čili klient uloží nominální částku zvýšenou o 0,65 % za aktuální tržní úrokovou sazbu.

2/ Úrokové sazby vzrostly, tříměsíční LIBOR činí v aktuální den 8 %. Klient bance vyrovná rozdíl mezi úrokovými sazbami ve výši 0,35 % z nominální částky, čili klient uloží nominální částku sníženou o 0,35 % za aktuální tržní úrokovou sazbu.

FRA jsou nestandardizovanými obchody, smluvní podmínky závisí na dohodě partnerů. Nicméně v průběhu času se vyvinuly určité standardy vypracované British Bankers Association (FRABBA terms), na které se lze v uzavíraném kontraktu pouze odkázat. Největšími uživateli FRA jsou banky. FRA jsou pro ně nástrojem řízení úrokového rizika plynoucího ze změn tržních úrokových sazeb.

Výhody obchodů FRA

Pro klienta přináší FRA obchody jistotu plynoucí ze znalosti sazby, za kterou si bude moci půjčit v případě nákupu kontraktu, případně ze znalosti sazby, za kterou bude moci uložit výtěžek v případě prodeje kontraktu.

²² BAUTZOVÁ L.: S dealingem proti rizikům, časopis Ekonom, 11/1998, s. 58

10.2.2. Úvěrová a depozitní operace

K zajištění pohledávky v cizí měně se v tomto případě použije půjčka v cizí měně při určité úrokové míře. Termín návratnosti této půjčky je totožný s termínem splatnosti pohledávky. Je však nutné počítat i s úrokovou platbou, proto výše půjčky nebude odpovídat velikosti pohledávky, ale bude nižší. Tato půjčka je posléze převedena na měnu domácí při spotovém kursu. Na závěr je půjčka v den splatnosti splacena z vyinkasované pohledávky. Obdobným způsobem probíhá zajištění závazku, kdy nejprve dochází k půjčce v domácí měně, která se převádí spotovým kursem na cizí měnu. Ta je deponována na danou dobu v zahraničí a je užita k uhrazení splatného závazku. Opět je nutné počítat s úrokovými náklady operace a s dalšími náklady ve formě daní z úrokových výnosů.

10.2.3. Opce

Jednou z často užívaných zajišťovacích operací je opce. Jedná se o kontrakt, který dává jeho kupci právo, ale ne povinnost, koupit či prodat jistou měnu, komoditu nebo cenný papír (tzv. podkladové/bazické aktivum) za stanovenou cenu před nebo v určité datum a prodávající má povinnost na tento obchod přistoupit. Majitel opce má možnost opci využít, prodat a uzavřít tak svou pozici či nechat propadnout. Za toto své právo musí zaplatit cenu prodávajícímu (vystavovateli), tzv. opční prémii.

Rozeznáváme dva druhy opcí, a to právo koupit a právo prodat. Kupující opce platí vystavovateli této opce prémii s tím, že může ztratit tuto částku anebo získat neomezený výnos. Vystavovatel je v opačné pozici, jelikož mohou být jeho ztráty neomezené a výnosem pouze opční premie. Kdo z nich vydělá, závisí na pohybu cen podkladového aktiva na trhu.

Pro názornost uvedu jednoduchý příklad²³:

Devizový kurs střed ČNB činí k 6.3.2000 18,212 CZK/DEM. Právo koupit DEM, tj. call opce, za 18,300 CZK je samo o sobě bezcenné. Taková opce se bude dnes prodávat pouze za cenu arbitrární. Stoupne-li cena DEM nenadále na 18,400, třeba z důvodu útoku spekulantů na korunu, tato opce- právo koupit za 18,300 má okamžitě cenu 10 haléřů. To proto, že vlastník opce může své právo realizovat a prodat DEM obratem na spotovém trhu za 18,400 CZK. Tím inkasuje oněch 10 haléřů z každé obchodované marky (tj. 18,400 Kč - 18,300 Kč). Naopak, přetrvá-li cena DEM na původní úrovni 18,212 CZK do doby expirace této opce, kupující opce, tj. práva koupit, ztratil 100 % své investice, arbitrární cenu.

Devizové opce mohou být obchodovány na burze nebo na bankovním trhu OTC. S opcemi se obchoduje pouze na některých burzách. U opcí obchodovaných na burzách jsou velikost kontraktu, cena a doba splatnosti standardizovány, z čehož vyplývá větší likvidita trhu.

Výhody derivátového obchodu nad obchodem s fyzickou komoditou jsou evidentní. Cenný papír je obchodován za mezní cenu, tj. oněch 10 haléřů z předešlého příkladu, a je tedy možné za stejné prostředky provést obchod v mnohonásobném objemu. Obchod je technicky mnohem snazší, protože na dobře vedeném likvidním trhu (př. LIFFE v Londýně) se obchod sám vůbec nemusí realizovat a zisk či ztráta jsou realizovány od centra burzy. Tyto vlastnosti lákají jak ty, kteří riskují (speculators), tak ty, kteří riziko své investice pomocí derivátů snižují (hedgers).

²³ Vlastní konstrukce vychází z reality data 6.3.2000

10.2.3.1. Speciální případy zajištění - Cap, floor a collar

Tyto nástroje zajištění vycházejí z kombinace výše uvedených derivátových obchodů, z čehož pochází jejich označení - exoty. Jedná se o nestandardizované úrokové instrumenty, které jsou obchodované na mimoburzovních trzích (OTC).

Pomocí cap může dlužník omezit své riziko plynoucí ze vzestupu proměnlivé úrokové míry. Princip vychází z toho, že prodávající garantuje kupujícímu úhradu částky určené násobkem rozdílu mezi spotovou úrokovou mírou a úrokovou mírou stanovenou v dohodě a podkladové hodnoty v případě, že spotová úroková míra převýší úrokovou míru stanovenou v dohodě. Kupující platí prodávajícímu poplatek v době sjednání dohody.

Příklad:²⁴

Máme firmu, která si chce půjčit peníze, ale očekává růst úrokové míry. V našem případě vezmeme jako referenční sazbu LIBOR. Pro zajištění firma koupí 7-mi procentní cap. Tento cap zajistí firmě úhradu rozdílu mezi a referenční sazbou LIBOR a 7 procenty z podkladové částky, pokud aktuální tržní úroková míra převýší oněch 7 %. Pokud LIBOR klesne pod 7 %, firma neobdrží žádnou platbu.

Pomocí floor si věřitel může obdobným způsobem omezit svou expozici vůči poklesu proměnlivé úrokové míry. Proávající garantuje kupujícímu úhradu částky určené násobkem rozdílu mezi úrokovou mírou stanovenou v dohodě a spotovou úrokovou mírou z podkaldové hodnoty v případě, že spotová úroková míra klesne pod úrokovou míru stanovenou v dohodě. Za tuto možnost profitování v důsledku snížení úrokové míry kupující platí prodávajícímu poplatek v době sjednání dohody.

Collar představuje současný nákup cap a prodej floor. Prémie z prodeje floor snižuje náklady na nákup cap. Výsledná zaplacená částka závisí na bazických úrokových mírách

²⁴ Ross S. A., Westerfield R. V., Jaffe J.: Corporate finance; Irwin/McGraw-Hill Companies 1996, s.680

obou opcí. Jestliže se premie z prodeje floor rovná nákladům na cap, potom se tato strategie nazývá zero cost collar.

10.2.4. Futures

Def.: Futures operace je obdobná dohoda o budoucím prodeji určitého aktiva mezi dvěma stranami jako forward. Oproti forward operaci má jisté výhody, jako např. vyšší likviditu. Charakteristickým rysem je zapojení clearingové ústředny do obchodu, která vyrovnává platby.²⁵

Nemusí se nutně jednat pouze o nákup a prodej cizí měny, ale v současnosti se jako podkladové aktivum užívají např. cenné papíry a měny, včetně kontraktů na úrokovou míru.

Další možností zajištění zahraniční pohledávky či závazku je prodej (krátké jištění) či nákup (tzv. dlouhé jištění) kontraktu futures, a to v závislosti na tom, na jakou měnu pohledávka zní, neboť se obchoduje pouze s vybranými měnami, s vybraným množstvím a ve standardizovaných termínech. Na rozdíl od forward operací jsou futures kontrakty uzavírány na burze a jsou daleko více standardizované. Transakce futures slouží jako náhrada za spotový prodej komodity v budoucnosti. Zajišťovateli jsou téměř vždy firmy, které obchodují s určitou komoditou, individuální obchodníci jsou až na výjimky téměř vždy spekulanty.

Futures se uzavírají buď provedením záměnného futures nebo dodávkou vlastní fyzické komodity či peněžním vyrovnáním. Záměna prodejů a nákupů (offset) je nejčastějším způsobem uzavření kontraktů. Spočívá v tom, že jestliže jsme futures koupili, potom futures prodáme a naopak. Vlastní dodávka se na Chicago Board of Trade (CBT) uskutečňuje v méně než v 1 % obchodovaných kontraktů. Futures kontrakt může být pro firmy levnější než forward. A to v případě, že se jedná o firmy se špatným hodnocením. U

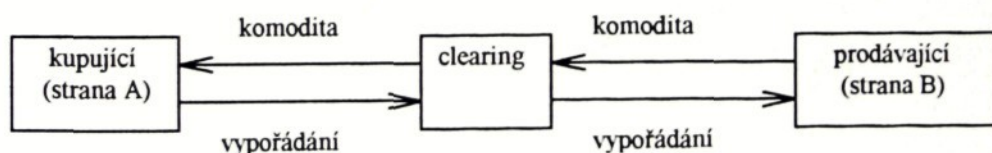
²⁵ Ross S. A., Westerfield R. V., Jaffe J.: Corporate finance; Irwin/McGraw-Hill Companies 1996, s.655

takových firem dealeři vyžadují značné zástavy. Kontrakt futures je vlastně obchodovatelný forward.

Největší výhodou dané operace je to, že u futures prakticky neexistuje úvěrové riziko. Každá burza má clearingové centrum, které zajišťuje hladké vypořádání kontraktů futures. Clearingové centrum garantuje, že všichni obchodníci na trhu s futures dostojí svým závazkům. Plní svou úlohu tím, že zaujímá pozici kupujícího pro všechny prodávající a pozici prodávajícího pro všechny kupující. To znamená, že každý obchodník na trhu futures má závazky pouze vůči clearingovému centru. Clearingové centrum však nezaujímá žádnou aktivní pozici na trhu, pouze se u každé transakce vsunuje mezi strany. Na trhu futures se počet nakoupených kontraktů musí vždy rovnat počtu prodaných kontraktů. Jestliže sečteme všechny existující dlouhé a krátké pozice na trhu, dostaneme vždy nulu. Pohledávky stran vůči clearingovému centru jsou bezrizikové. Naopak závazky stran vůči clearingovému centru jsou rizikové, proto clearingové centrum uplatňuje vůči stranám tzv. systém depozit.

Obr. 10: Úloha clearingů na trhu futures²⁶

Závazky stran s clearingem

Před obchodováním s kontrakty futures musí obchodník u makléře a makléř u clearingového centra složit určité finanční prostředky, odborně nazývané depozitum. Tyto prostředky slouží jako záruka, že klient a makléř dostojí svým závazkům. V praxi se jako depozitum užívají hotové peníze, bankovní akreditiv, krátkodobé státní dluhopisy nebo jiné cenné papíry.

²⁶ JÍLEK J.: Termínové a opční obchody, GRADA, Praha, 1995, s. 87

Na počátku musí klient složit u makléře počáteční depozitum, a to před sjednáním jakéhokoli kontraktu futures. Počáteční depozitum se přibližně rovná maximu dovolené denní změny ceny u daného kontraktu. U většiny aktiv je na úrovni zhruba 5 % hodnoty odpovídajícího aktiva. U futures na státní dluhopisy je nižší, na úrovni 2 %.

Na trzích futures se veškeré ztráty nebo zisky během dne vypořádají v tentýž den převodem finančních prostředků u všech obchodníků s otevřenými pozicemi z jejich účtů na účet clearingového centra v případě ztráty a naopak. Jedná se o tzv. denní vypořádání. Jakmile se hodnota depozitních prostředků sníží pod určitou úroveň, tzv. udržovací depozitum, makléř vyzve klienta, aby doplnil depozitum na počáteční depozitum. Tento požadavek se odborně nazývá depozitní vyzvání. Hodnota dodatečných finančních prostředků se nazývá variační depozitum.

10.2.5. Swap

Swap lze definovat jako dohodu o směně hotovostních toků. Nejvýznamnějším druhem je úrokový swap, při kterém se směňují různě strukturované úrokové platby, např. pevné za pružné odvozené od LIBORu, a měnový swap²⁷.

Při zajištění pomocí swapu dochází ke konverzi měny na promptním trhu při současném uzavření dohody o její zpětné konverzi na termínovém trhu. Využití lze spatřovat v přechodném získání měny na promptním trhu za současného ujednání prodeje na termínovém trhu za forwardový kurs. Swap tedy zahrnuje dvě operace, a vytváří tak uzavřenou devizovou pozici. Mezi nejčastěji používané patří swapy měnové a úrokové.

U měnových swapů (currency swaps) dochází ke směně jak úrokových plateb, tak i směně obou kapitálů denominovaných v různých měnách, ke kterým se tyto úrokové platby váží. Jedná se o časově limitovanou směnu kapitálů v různých měnách včetně úrokových plateb vztahujících se ke směňovaným kapitálům. Speciálním případem jsou tzv. koktejlové

²⁷Ross S. A., Westerfield R. V., Jaffe J.: Corporate finance; Irwin/McGraw-Hill Companies 1996, s.677

swapy, kdy jde o kombinaci několika základních druhů úrokových a měnových swapů. Uzavírají ho minimálně tři subjekty, které nemohou na trhu najít partnera, jenž by byl ochoten s nimi uzavřít právě ten druh swapu, který vyžadují.

Úrokové swapy (interest rate swaps) umožňují klientovi dlouhodobé ošetření úrokového rizika plynoucího například ze splácení úvěru s fixní úrokovou sazbou. Úrokový swap lze charakterizovat jako smlouvu o výměně dvou toků úrokových plateb různých charakteristik na určitou dobu. Představuje směnu úrokových závazků nebo pohledávek odvozených ze stejných nominálních částek denominovaných ve stejné měně a se stejnou dobou splatnosti, ale definovaných na různé úrokové bázi (pevná, pohyblivá úroková míra). Nedochozí ke směně kapitálů, ze kterých jsou úrokové platby odvozeny.

Při kontraktu se také využívají komparativní výhody. Některé společnosti mají komparativní výhody v nástrojích s pevnou úrokovou mírou, zatímco jiné společnosti mají komparativní výhody v nástrojích s proměnlivou úrokovou mírou.

11. ZÁVĚR

Razení pohledávek je často diskutovaným tématem v poslední době. Mnoho podniků se potýká s neúspěšnými pohledávkami a vzhledem ke stavu našeho soudnictví může očekávat rychlé zlepšení. Nechtěje tedy nic jiného než hledat jiné cesty k naplnění.

Nepůvodnějším způsobem při omezení rizika neuhrazení plateb dlužníkem by samozřejmě bylo platit předem nebo platit při dodávce. Realita je však jiná. V tvrdém konkurenčním boji, kde mnozí výrobci mohou proniknout svými produkty či službami, je nutné nabídnout úspěšně výhradně platební podmínky. To představuje dodávky na obchodní úvěr, tedy na fakturu, která má v našich podmínkách obvykle splatnost 14 dní. Někteří dodavatelé jdu ještě dále a prodlužují tuto lhůtu až do neověřitelných rozměrů. To vše je naprosto legitimní konkurenční boj. Po uplynutí doby splatnosti však často přichází rozčarování v podobě neuhrazených pohledávek, které pramení z insolvence dlužníka, ale často i z jeho platební nevdě.

Otázka neuhrazených pohledávek se ještě umocňuje při obchodování se zahraničím. Nedostatečná znalost obchodního partnera, jiné zvyklosti a právní předpisy ještě více komplikují situaci českým exportérům. Práce, kterou jsem věnoval této diplomové práci však jasně dokazuje, že moderní svět financí nabízí poměrně širokou škálu platebních prostředků pro eliminaci těchto rizik. Domníván se, že prostudováním jednotlivých kapitol věnovaných platebním nástrojům může čtenář získat základní orientaci ve výhradních způsobech zajištění proti obchodním rizikům v zahraničním obchodě. Jednotlivé nástroje jsem se snažil ilustrovat na schématech pro jejich snazší pochopení.

Při studiu dané problematiky jsem dospěl k závěru, že je nesmírně těžké podat vyčerpávající rozbor na vymezeném prostoru diplomové práce, a tak by bylo přínosné pokračovat ve studiu tohoto finančního oboru.

12. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] JÍLEK, J.: Finanční trhy, Grada publishing, Praha, 1997
- [2] JÍLEK, J.: Termínové a opční obchody, Grada publishing, Praha, 1995
- [3] KADEŘÁBEK, V.: Dokumentární akreditivy, Sekuron, Praha, 1994
- [4] MARKOVÁ, J.: Úvod do devizových obchodů, Bankovní institut, a.s., Praha, 1997
- [5] MARVANOVÁ, M., JUŘÍK, P., VÍTKOVSKÝ, K.: Platební styk, Bankovní institut, a.s., Praha, 1996
- [6] MARVANOVÁ, M., HOUDA, M. a kol.: Platební styk, ECON, Brno, 1993
- [7] ROSS, S. A., WESTERFIELD, R. V., JAFFE, J.: Corporate finance, Irwin/McGraw-Hill Companies 1996
- [8] Obchodní zákoník

interní materiály IPB, a.s.

týdeník Ekonom

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1: Přehled úrokovýchází
- Příloha č. 2: Ceník dokumentárních akreditivů u ČSOB
- Příloha č. 3: Ceník vývozních dokumentárních inkas ČSOB
- Příloha č. 4: Ceník dovozních směnek u ČSOB
- Příloha č. 5: Příkaz k otevření neodvolatelného dokumentárního akreditivu
- Příloha č. 6: Příkaz k vystavení tuzemského neodvolatelného dokumentárního akreditivu
(TNDA)
- Příloha č. 7: TNDA pro nákup nemovitosti
- Příloha č. 8: Potvrzení o vystavení TNDA
- Příloha č. 9: Žádost o proplacení dokumentů z TNDA
- Příloha č. 10: Kreditní oznámení
- Příloha č. 11: Průvodní dopis k dokumentům
- Příloha č. 12: Průvodní dopis k vydacímu listu
- Příloha č. 13: Vydací list
- Příloha č. 14: Dodatek ke smlouvě o vkladovém účtu vedeném v Kč na dobu určitou ke
krytí dokumentárního akreditivu
- Příloha č. 15: Dodatek ke smlouvě o devizovém vkladovém účtu na dobu určitou ke krytí
dokumentárního akreditivu
- Příloha č. 16: Exportní dokumentární akreditiv potvrzený (swiftem)
- Příloha č. 17: Otevření importního dokumentárního akreditivu (SWIFTEM)
- Příloha č. 18: Směnka používaná u exportních dokumentárních akreditivů
- Příloha č. 19: Příkaz k obstarání dodavatelského (exportního) dokumentárního inkasa
- Příloha č. 20: Příkaz pro zahraniční předkládající banku k obstarání inkasa/akceptace
směnky
- Příloha č. 21: Platební příkaz k úhradě importního dokumentárního inkasa
- Příloha č. 22: Platební příkaz k budoucí úhradě směnky
- Příloha č. 23: Akontační záruka
- Příloha č. 24: Záruka za vadium

Příloha č. 1: Přehled úrokových bází²⁸

Úroková báze	Dny v období	Denní báze	Příklad použití
actual/360 dní	skutečný počet kalendářních dnů	360	téměř všechny euroměny LIBOR, komerční papíry a depozitní certifikáty kromě GBP
actual/365 dní pevně	skutečný počet kalendářních dnů	365	všechny librové úrokové míry
actual/actual	skutečný počet kalendářních dnů	365 v nepřestupném roce a 366 v přestupném roce	T - notes, T - bonds
30/360 nebo 360/360, tj. „bond day basis“	upravený počet kalendářních dnů založený na roku s 12 měsíci o 30 dnech; například od 1.1. do 5.3. je 64 dnů, od 5.1.1995 do 5.1.1996 je 360 dnů	360	fixní platby swapů různých euroměn, zejména DEM, CHF a FRF; výpočet AÚV (accrued interest) při nákupu eurobondů
pevný kupon známý také pod názvem periodické platby	určitá částka se platí na konci každého ukončeného období bez ohledu na počet dní		eurobondy

²⁸ Jílek J.: Termínové a opční obchody, GRADA, Praha, 1995, s. 66

Ceník vývozních dokumentárních akreditivů u ČSOB

a)	oznámení akreditivu (avizování) nebo zvýšení avizovaného akreditivu	- 0,20 % (min. 800 Kč)
b)	potvrzení akreditivů ve prospěch za 1. čtvrtletí (0,1 % za každý měsíc)	- 0,30 % (min. 800 Kč)
c)	změna podmínek akreditivu	- 500 Kč
d)	výplata akreditivu z každé vyplacené částky	- 0,30 % (min. 800 Kč)
e)	přijetí směnky nebo odložená platba v rámci potvrzeného akreditivu za každý započatý měsíc	- 0,25 % (min 800 Kč)
f)	odeslání dokladů k inkasu nebo k placení v rámci akreditivu nebo k akceptaci směnky v rámci avizovaného akreditivu (neúčtuje se bod d)	- 0,30 % (min. 800 Kč)
g)	převod akreditivu	- 0,20 % (min. 800 Kč)
h)	příprava forfaitu	- 0,10 % (max. 5000 Kč)
i)	platební příslib	- 0,20 % (min. 800 Kč)
j)	předavizo	- 500 Kč

Ceník dovozních dokumentárních akreditivů u ČSOB

a)	otevření akreditivu za 1. čtvrtletí (0,1 % za každý započatý další měsíc), pokud akreditiv není kryt blokací, účtuje se navíc riziková přírážka podle finanční a důchodové situace klienta a formy zajištění.	- 0,30 % (min. 800 Kč)
b)	změna podmínek akreditivu (při zvýšení akreditivní částky a platnosti plus odměna dle 2a)	- 500 Kč
c)	požití akreditivu	
	- promptní platba	- 0,20 % (min. 800 Kč)
	- přijetí směnky nebo odložená platba	- 0,25 % (min. 800 Kč)
d)	rušení akreditivu, vyvedení z evidence při nečerpání	- 800 Kč

Tuzemské dokumentární akreditivy

a)	oznámení akreditivu (avizování)	- 0,15 % (min. 800 Kč)
b)	potvrzení akreditivů za 1. čtvrtletí (0,1 % za každý další měsíc)	- 0,20 % (min. 800 Kč)
c)	otevření akreditivu za 1. čtvrtletí (0,1 % za každý započatý další měsíc), pokud akreditiv není kryt blokací, účtuje se navíc riziková přírážka podle finanční a důchodové situace klienta a formy zajištění.	- 0,20 % (min. 800 Kč)
d)	výplata akreditivu z každé vyplacené částky	- 0,20 % (min. 800 Kč)
e)	požití akreditivu - promptní platba	- 0,20 % (min. 800 Kč) ¹

¹ Ostatní sazby a jejich účtování viz vývozní dokumentární akreditivy a dovozní dokumentární akreditivy

Ceník vývozních dokumentárních inkas u ČSOB

a)	zpracování (vybírání se i při vydání dokladů bez placení nebo při vrácení dokladů)	
	- pro majitele účtů u ČSOB	- 0,15 % (min. 900 Kč)
	- pro příležitostné klienty	- 0,30 % (min. 1350 Kč)
b)	opětovná reklamace a udělování dispozic (za čtvrtý a další koresp. dopis)	- 200 Kč
c)	storno inkasa s následným akceptem (za stornovanou položku)	- 30 Kč
d)	tuzemské dokumentární inkaso (zpracování)	- 0,10 % (min. 600 Kč)

Ceník dovozních dokumentárních inkas u ČSOB

a)	zpracování (vybírání se i při vydání dokladů bez placení nebo při vrácení dokladů)	
	- pro majitele účtů u ČSOB	- 0,15 % (min. 900 Kč)
	- pro příležitostné klienty	- 0,30 % (min. 1350 Kč)
b)	uvolnění zboží zasláního k dispozici ČSOB	- 400 Kč
c)	splátka se zárukou, splátka aval.směnky	- 900 Kč
d)	opětovná reklamace neposkytnutých instrukcí (za čtvrtou a další reklamaci)	- 0,10 % (min. 600 Kč)
e)	zřízení protestu pro neplacení plus skutečné notářské výlohy	- 500 Kč
f)	aval směnky pod dokumentárním inkasem za rok zvýšené podle finanční a důchodové situace klienta a formy zajištění zvýšeno o rizikovou marži	- 1 %
g)	storno inkasa s následným akceptem za stornovanou položku	- 30 Kč
h)	zpracování tuzemského dokumentárního inkasa	- 0,10 % (min. 600 Kč)
i)	tuzemské úhrady se zárukou	- 450 Kč ²

Ceník záruk u ČSOB

a)	přijaté záruky	
	- za avizování přijaté záruky	- 500 Kč
	- za uplatnění přijaté záruky	- 500 Kč
b)	vydané záruky	
	- převzetí bankovní záruky za rok	- 0,5 - 5 % (min. 500 Kč)
	- změna vystavení záruky	- 500 Kč
c)	opětovná reklamace neposkytnutých instrukcí (za každý čtvrtý)	- 200 Kč

² Vybírá se srážkou z výnosu inkasa nebo z účtu klienta

~~CONFIDENTIAL SOURCE - CSB~~

一、政治思想
 二、组织纪律
 三、工作作风
 四、生活作风
 五、廉洁自律
 六、其他方面

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

[illegible]

Copyright © 2004 by John Wiley & Sons, Inc.

~~1. The Commission has not yet received any information from the State of New York regarding the proposed merger of the New York State Thruway Authority and the New York State Office of General Services.~~
~~2. The Commission has not yet received any information from the State of New York regarding the proposed merger of the New York State Thruway Authority and the New York State Office of General Services.~~
~~3. The Commission has not yet received any information from the State of New York regarding the proposed merger of the New York State Thruway Authority and the New York State Office of General Services.~~
~~4. The Commission has not yet received any information from the State of New York regarding the proposed merger of the New York State Thruway Authority and the New York State Office of General Services.~~
~~5. The Commission has not yet received any information from the State of New York regarding the proposed merger of the New York State Thruway Authority and the New York State Office of General Services.~~
~~6. The Commission has not yet received any information from the State of New York regarding the proposed merger of the New York State Thruway Authority and the New York State Office of General Services.~~
~~7. The Commission has not yet received any information from the State of New York regarding the proposed merger of the New York State Thruway Authority and the New York State Office of General Services.~~
~~8. The Commission has not yet received any information from the State of New York regarding the proposed merger of the New York State Thruway Authority and the New York State Office of General Services.~~
~~9. The Commission has not yet received any information from the State of New York regarding the proposed merger of the New York State Thruway Authority and the New York State Office of General Services.~~
~~10. The Commission has not yet received any information from the State of New York regarding the proposed merger of the New York State Thruway Authority and the New York State Office of General Services.~~

VZOR

Příkaz Investiční a Poštovní bance, a.s.,
 se sídlem v Praze 1, Senovážné náměstí 32
 k otevření neodvolatelného dokumentárního akreditivu

Tento příkaz na otevření neodvolatelného dokumentárního akreditivu je návrh smlouvy ve smyslu §682 a násl. obchodního zákoníku č. 513/1991 Sb., v platném znění.

Náklady IPB za realizaci dokumentárního akreditivu jsou počítány podle platného Ceníku peněžních a jiných služeb poskytovaných IPB. Zpracování dokumentárních akreditivů se v IPB řídí Jednotnými zvyklostmi a pravidly pro dokumentární akreditiv (revize MOK 1993 publikace č. 500, platná od 1.1. 1994).

Vyplní příkazce:		
Akreditiv otevřete ☐ písemně ☐ s předavizem ☐ dálnopisem nebo swiftem		
Datum a místo platnosti akreditivu		
Příkazce (název a adresa, telefon /fax)	Ve prospěch firmy (beneficianta) (název a adresa)	
IČO/RČ:		
k tíži účtu příkazce č.:		
Akreditiv avizujte prostřednictvím banky beneficianta:	Na částku: slovy: _____	
Druh akreditivu ☐ revolvingový ☐ kumulativní ☐ nekumulativní v celkové výši _____ do které bude akreditiv revolčován ☐ převoditelný		
Dílčí dodávky	Překlad zboží	Akreditiv je vyplatitelný u ☐ IPB, a.s. ☐ zahraniční banky proti předložení dokumentů uvedených na rubu tohoto příkazu
☐ povoleny ☐ zakázány ☐ povolen ☐ zakázán		
Nalodění (odeslání) převzeti k přepravě z/v _____		☐ platbou na viděnou (ihned) ☐ platbou odloženou ☐ nejdříve od V případě odložené platby za _____ dní po datu ☐ faktury ☐ dopravního dokladu ☐ předložení dokladů u banky beneficianta ☐ předložení dokladů u IPB
na místo určení _____		
nejpozději do data _____		
Popis zboží nebo služeb v jazyce kontraktu (přesný název):		
Dopravní parita (INCOTERMS): _____ Platební titul: _____		
Dokumenty musí být předloženy do _____ dní po vystavení dopravních dokumentů a v rámci platnosti akreditivu.		
Akreditiv má být bankou beneficianta beneficiantovi ☐ avizován ☐ potvrzen		
Veškeré náklady banky příkazce platí ☐ příkazce ☐ beneficiant		
Veškeré náklady banky beneficianta platí ☐ příkazce ☐ beneficiant		

**PŘÍKAZ K VYSTAVENÍ
TUZEMSKÉHO NEODVOLATELNÉHO DOKUMENTÁRNÍHO AKREDITIVU (TNDA)**

Jméno a adresa vystavující pobočky IPB, a.s.

Tento příkaz je návrhem smlouvy mezi příkazcem a IPB, a.s., podle §682 až § 691 obchodního zákoníku č. 513/91 Sb. s přihlednutím k ustanovení § 264 obchodního zákoníku č. 513/91 Sb. v platném znění.

Náklady Investiční a Poštovní banky, a.s. za realizaci Tuzemského neodvolatelného dokumentárního akreditivu jsou kalkulovány podle ceníku IPB - relace Tuzemské neodvolatelné dokumentární akreditivy (TNDA). Zpracování tuzemských neodvolatelných dokumentárních akreditivů v Investiční a Poštovní bance, a.s. se řídí Jednotnými zvyklostmi a pravidly pro dokumentární akreditivy (revize r. 1993, Publikace MOK č. 500).

Obchodní jméno/jméno příkazce (kupující) - název, adresa, telefon, fax:

Číslo běžného účtu příkazce u vystavující pobočky: _____

Číslo vkladového účtu příkazce u vystavující pobočky: _____

Obchodní jméno/jméno beneficianta (prodávající) - název, adresa, telefon, fax:

Proplácející pobočka IPB, a.s., u které předloží beneficiant doklady k proplacení:

Částka akreditivu Kč: _____

slovy korun českých: _____

Datum platnosti akreditivu: _____

vyplátitelnost TNDA: _____

Požadované doklady: viz na rubu

Kryjící zboží/služby, výstavbu domu, nákup nemovitosti, bytové nebo nebytové jednotky, cenných papírů, zájezdu: (nehodící se škrtněte, popř. doplňte)

Náklady vystavující pobočky IPB, a.s. za realizaci TNDA ponese příkazce/beneficiant.

Náklady proplácející pobočky IPB, a.s. ponese beneficiant/příkazce.

Dílčí dodávky jsou /nejsou povoleny (nehodící se škrtněte).

Souhlasím, že krytí akreditivu provedete blokací peněžních prostředků v hodnotě akreditivu na výše uvedeném

☐ běžném účtu

☐ vkladovém účtu

Datum vyplnění příkazu

příkazcem: _____

Razítko a podpis příkazce

VZOR (pro nákup nemovitosti)
Investiční a Poštovní banka, a.s.

Pobočka _____

Místo a datum vystavení _____

Adresát - beneficiant

ORIGINAL

TUZEMSKÝ NEODVOLATELNÝ DOKUMENTÁRNÍ AKREDITIV č.:

Oznamujeme Vám, že z příkazu našeho klienta _____

a k tíži jeho účtu, vystavujeme shora uvedený, neodvolatelný dokumentární akreditiv, na jehož
podkladě Vás zmocňujeme žádat od našeho ústavu výplatu
až do hodnoty Kč _____
slovy korun českých _____

za předpokladu, že do data platnosti akreditivu _____
předložíte proplácející bance tyto dokumenty:

SPECIMEN

kryjící _____

Dílčí čerpání, o němž proplácející banka musí provést záznam
na zadní straně akreditivu, _____ povoleny.

Výlohy a odměny na straně banky proplácející jdou k tíži beneficianta.

Zavazujeme se, že **dokumenty** vystavené na základě tohoto akreditivu a v souhlasu s jeho
podmínkami budou řádně zaplacený při prezentacích.

Tento akreditiv podléhá Jednotným zvyklostem a pravidlům pro dokumentární akreditivy
(Revize r. 1993, publ. č. 500 MOK, Paříž).

Akreditiv je platný a vyplatitelný u proplácející banky

Investiční a Poštovní banka, a.s.

č. Serie * 000250 _____

Pobočka _____

TNDA 2

k. č. 700 61 IPB

VZOR

Potvrzení o vystavení tuzemského neodvolatelného dokumentárního akreditivu (TNDA)

(tisk na firemní papír IPB, a.s.)

Obchodní jméno/jméno
Adresa

Potvrzení o vystavení tuzemského neodvolatelného dokumentárního akreditivu (TNDA)

TNDA č.: _____, na částku CZK _____

Vážení,

v souladu s Vaším písemným příkazem ze dne _____ potvrzujeme, že byl
vystaven TNDA č. _____

Za účelem krytí TNDA byla zablokována částka CZK _____ na

[] běžném účtu č. _____ / 5100 do _____ 199 ____

[] vkladovém účtu č. _____ / 5100 do _____ 199 ____

Současně Vám účtujeme naše výlohy za vystavení TNDA ve výši CZK _____

Upozornění:

*V případě ztráty originálu TNDA lze blokaci na účtu příkazce zrušit nejdříve 10 dny
po skončení platnosti TNDA.*

S pozdravem

razítko IPB + podpisy dvou
oprávněných pracovníků

VZOR

Žádost o proplacení dokumentů z TNDA

IPB

Investiční a Poštovní banka, a.s.

Dne

Pobočka IPB, a.s.

Žádost o proplacení dokumentů na Kč _____

z tuzemského neodvolatelného dokumentárního akreditivu (TNDA) č. _____

Žádám o proplacení přiložených dokumentů z TNDA

a převedení této částky ve prospěch mého Kč účtu č.: _____

vedeného u banky: _____

(s plnou adresou).

Přílohy:

☒ Originál TNDA

☐

☐

Zůstatek TNDA tj. Kč _____ bude/nebude více čerpán (nehodící se škrtněte).

Platí text označený ☒.

razítko a podpis beneficianta

VZOR

Kreditní oznámení

IPB

Investiční a Poštovní banka, a.s.

Pobočka IPB

Dne

Naše ref.:

Telefon:

Fax:

**Tuzemský neodvolatelný
dokumentární akreditiv č.:**

Vystaven u pobočky IPB:

na částku Kč

Vážený kliente,

oznamujeme Vám, že hodnota dokumentů, tj. Kč _____
které jste nám předložil k proplacení pod shora uvedeným tuzemským neodvolatelným
dokumentárním akreditivem, byla podle Vašich instrukcí připsána ve prospěch Vašeho běžného
úctu dne _____.

Naše poplatky a výlohy v částce Kč _____ účtujeme k tíži
Vašeho účtu.

S pozdravem

razítko a podpisy
oprávněných pracovníků IPB, a.s.

Průvodní dopis k dokumentům

IPB

Investiční a Poštovní banka, a.s.

Pobočka IPB, a.s.

Dne

Vyřizuje:

Telefon:

Fax:

TNDA č. _____

dokumenty na Kč _____

Vážení,

v příloze Vám zasíláme dokumenty na částku Kč _____
proplacené ve smyslu podmínek výše uvedeného TNDA.

- ☐ Zatěžujeme Váš účet za hodnotu dokumentů Kč _____
☐ Hodnotu dokumentů, t.j. Kč _____, připište ve prospěch našeho
vnitřního účtu č. _____

- Přílohy:
☐	Originál TNDA
☐	Faktura
☐	Kupní smlouva
☐	Výpis z katastru nemovitostí
☐	

S pozdravem

Platí text označený [x].

razítko a podpis
oprávněných pracovníků

Průvodní dopis k VYDACÍMU LISTU

(tisk na firemní papír)

Jméno a adresa odběratele

Vydání zásilky

Vážení,

v příloze Vám zasíláme originál vydacího listu, který se týká zásilky:

adresovaný dopravní společnosti, u které si na základě vydacího listu zásilku vyzvednětě.

S pozdravem

IPB, razítko a podpisy

oprávněných pracovníků odd. 10-12

I příloha

VZOR

(tisk na firemní papír)

Jméno a adresa dopravní společnosti

Vydací list

Vážení,

tento vydací list se týká zásilky:

Žádáme Vás tímto, abyste uvedenou zásilku vydali firmě:

při zaplacení veškerých výloh a poplatků na zboží váznoucích, takže nám v této věci nebudete účtovat žádné výlohy.

Žádáme o potvrzení tohoto dnešního příkazu.

S pozdravem

IPB, razítko a podpisy
oprávněných pracovníků odd. 10-12

VZOR

DODATEK č. ke smlouvě o vkladovém účtu vedeném v Kč na dobu určitou

č. _____ uzavřené dne _____ (dále jen „smlouva“)

mezi

Investiční a Poštovní bankou, a.s., Senovážné nám. 32, Praha I

zastoupenou _____ (dále jen „IPB“)

a

klíentem _____

_____ (dále jen „klíent“)

(obchodní jméno/jméno, sídlo/adresa, IČO/RČ)

Tento dodatek je uzavírán za účelem finančního krytí dokumentárního akreditivu výše uvedeným vkladovým účtem. Klíent a IPB se dohodli na následujících změnách smlouvy:

1. Bod 5 smlouvy se ruší a nahrazuje novým zněním:

Klíent a IPB se dohodli, že po uplynutí termínu trvání vkladu, tj. dne _____, IPB převede vklad ve výši _____ Kč, slovy _____ na klíentův běžný účet č. _____ vedený u IPB a částku pro účely dokumentárního akreditivu na účtu zablokuje.

2. Bod 6 smlouvy se ruší.

3. Klíent není oprávněn nakládat s těmito peněžními prostředky a souhlasí s jejich blokací do doby uplynutí termínu trvání vkladu.

4. „Podmínky IPB pro vedení termínovaných vkladových účtů“ jsou platné v rozsahu ustanovení, které nejsou v rozporu s tímto dodatkem.

5. Klíent souhlasí s tím, že v případě placení na základě dokumentárního akreditivu v době trvání vkladového účtu si IPB vyinkasuje poplatek za předčasný výběr z termínovaného vkladu ve výši _____ % z placené částky.

6. Tento dodatek nabývá účinnosti dnem podpisu obou smluvních stran a jeho účinnost končí dnem uplynutí termínu trvání vkladu podle bodu 1.

V _____ dne _____

V _____ dne _____

klíent - jméno, podpis (y)

IPB, razítko a podpisy
oprávněných pracovníků

DODATEK č.

**ke smlouvě o devizovém vkladovém účtu
na dobu určitou**

č. _____ uzavřené dne _____ (dále jen „smlouva“)

mezi

Investiční a Poštovní bankou, a.s., Senovážné nám. 32, Praha 1

zastoupenou _____ (dále jen „IPB“)

a

klientem _____
_____ (dále jen „klient“)

(obchodní jméno/jméno, sídlo/adresa, IČO/RČ)

Tento dodatek je uzavírán za účelem finančního krytí dokumentárního akreditivu výše uvedeným vkladovým účtem. Klient a IPB se dohodli na následujících změnách smlouvy:

1. Bod 5 smlouvy se ruší a nahrazuje novým zněním:

Klient a IPB se dohodli, že po uplynutí termínu trvání vkladu, tj. dne _____, IPB převede vklad ve výši _____ měna, slovy _____ na klientův běžný účet č. _____ vedený u IPB a částku pro účely dokumentárního akreditivu na účtu zablokuje.

2. Bod 6 smlouvy se ruší.

3. Klient není oprávněn nakládat s těmito peněžními prostředky a souhlasí s jejich blokací do doby uplynutí termínu trvání vkladu.

4. „Podmínky IPB pro vedení termínovaných vkladových účtů“ jsou platné v rozsahu ustanovení, které nejsou v rozporu s tímto dodatkem.

5. Klient souhlasí s tím, že v případě placení na základě dokumentárního akreditivu v době trvání vkladového účtu si IPB vyinkasuje poplatek za předčasný výběr z termínovaného vkladu ve výši _____ % z placené částky.

6. Tento dodatek nabývá účinnosti dnem podpisu obou smluvních stran a jeho účinnost končí dnem uplynutí termínu trvání vkladu podle bodu 1.

V _____ dne _____

V _____ dne _____

klient - jméno, podpis (y)

IPB, razítko a podpisy
oprávněných pracovníků

Exportní dokumentární akreditiv potvrzený
(swiftem)

Received from bank of cyprus ltd. nicosia

{ 4 :
: 27 sequence of total :
1/3
: 40A form of documentary credit :
IRREVOCABLE
: 20 documentary credit number :
I - 550 - 00059183
: 31C date of issue :
930628
: 31D date and place of expiry :
931010CZECH REPUBLIC
: 50 applicant :
P . C . IOANNOU + SONS LTD.
64. TIMAYIA AVE
P . O . BOX 860
LARNACA
: 59 beneficiary :
ROCA LTD.
REHOROVA 12, 130 00 PRAHA 3
CZECH REPUBLIC
: 32B currency code amount :
currency code : USD US dollar
amount : #48278.#
: 39A pct credit amount tolerance :
10/10
: 41D available with/by-name, adress :
YOURSELVES
BAY PAYMENT
: 42C drafts at :
SIGHT
: 42D drawee - name and address :
ADVISING BANK
: 43P partial shipments :
NOT ALLOWED
: 43T transshipment :
NOT ALLOWED
: 44A on board/disp/taking charge :
EUROPEAN PORT
: 44B for transportation to :
LIMASSOL OR LARNACA PORT
: 44D shipment period
SHIPMENT BETWEEN SEPTEMBER 1, 1993 AND SEPTEMBER 30, 1993
: 45A descr goods and/or services :
ABOUT 5614, 70 SQ METRES DOUBLE PLUSH CARPETS QUALITY "BAGDAD" WITH
FRINGES AT USD8, 60/SQ, METRE, INVOICES TO CERTIFY THAT THE GOODS

Otevření importního dokumentárního akreditivu
(swiftem)

KOMBCSPPAXXX 99999

700 02

UNION BANK OF SWITZERLAND, LAUSANNE

SWIFT / UBSWCHZH10A

: 27 :1/1

: 40A :IRREVOCABLE

: 20 :93022000781

: 31C :930819

: 31D :930831 SWITZERLAND

: 50 :PROTEIN SERVICE, a.s.

JANKOVICOVA 59

170 04 PRAHA 7

CZECH REPUBLIC

: 59 : / 440 . 045 . 60 R

BLIESENER AND CIE S . A .

AVENUE DE SÉVELIN 28

1004 LAUSANNE, SWITZERLAND

: 32B :USD6700000 , 00

: 39A :10/10

: 41D :SWIFT / UBSWCHZH10A

BAY DEF PAYMENT

: 42P : 180 DAYS AFTER DATE OF

PRESENTATION OF DOCS

: 43P : ALLOWED

: 43T :NOT ALLOWED

: 44A :ANY PLACE

: 44B :OLOMOUC

: 45A :RAPESEED 30.000 T ABT.

: 46A : +COMMERCIAL INVOICE - 3

DULY STAMPED AND SIGNED

: 47A : IF DOCUMENTS ARE PRESENTED WITH DISCREPANCIES A DISREPANT

DOCUMENTS FEE USD 50,- WILL BE DEDUCTED FROM THE PROCEEDS

OF ANY DRAWINGS

: 71B :ALL BANK CHARGES OUTSIDE

CZECH REPUBLIC, INCLUDING

CONFIRMATION COMMISSION ARE FOR

ACCOUNT OF BENEFICIARY

: 48 : WITHIN THE L/C VALIDITY.

: 49 : CONFIRM

: 53A : BKTRUS33XXXX

: 78 : AT MATURITY WE AUTHORIZE YOU TO REIMBURSE YOURSELVES IF DOCS

STRICLY COMPLY WITH CREDIT TERMS

Směnka používaná u exportních dokumentárních akreditivů

A	Praha, the _____ 19 ____
C	_____
C	_____ please pay against this Bill of Exchange to
E	the order of _____ the sum of
P	_____
T	Drawee
E	„DRAWN UNDER LETTER OF CREDIT No. _____
D	ISSUED BY _____ ON _____ “
	Invoice _____
	Code _____
	SEVT

A	Praha, the <u>20th June 1997</u>
C	<u>USD 7.628.--</u> ///////////////////////// FIRST BILL OF EXCHANGE -SECOND BEING UNPAID x) <u>on 30th SEPTEMBER 1997</u> please pay against this Bill of Exchange to
C	the order of <u>NÁZEV FIRMY VYSTAVUJÍCÍ SMĚNKU-BENEFICIENT</u> the sum of
E	<u>USD SEVEN THOUSAND SIX HUNDRED AND TWENTY EIGHT</u> //////////////////////////
P	Drawee (stanoví akreditiv, zpravidla banka - vystavující akreditiv)
T	<u>Bank of India</u>
E	<u>Bombay INDIA</u>
D	„DRAWN UNDER LETTER OF CREDIT No. ABL:6733/05 <u>ISSUED BY BANK OF INDIA BOMBAY ON 20. 3. 1997“</u> <u>RAZÍTKO</u> výtavce směnky-beneficienta doplněné dvěma podpisy
	Invoice Pokud číslo faktury/invoice a code nebude doplněno, není závada
	Code

x) na duplikátu směnky - SECOND BILL OF EXCHANGE - FIRST BEING UNPAID

Na rubu směnky doplní beneficiary blanco indosament, tj. razítko a podpis/ podpisy.

Příkaz pro zahraniční předkládající banku k obstarání inkasa/akceptace směnky
REMITTANCE FOR COLLECTION AND/OR ACCEPTANCE OF DRAFT/S

Investiční a Poštovní banka, a.s.
Foreign Coll. Dept. 10-13
Senovážné nám. 32, 114 03 Praha 1
P.O.BOX 819, 114 03 Praha 1
Tel. 420-2-22042170, 420-2-24142327
Telex: 122 459 INVB C
SWIFT: INBACZPP
FAX: 420-2-22042780

Praha.

BY AIR MAIL - REGISTERED

We are sending you enclosed the following
BILL OF EXCHANGE/PROMISSORY NOTE
and ask you to deal with them according to
instructions marked „X” and to special instructions
(if any)

	Our ref.	Maturity	Amount
<u>Drawer:</u>			
<u>Drawee and place:</u>			

☐ Please deliver the draft/s against payment
☐ Please present the draft/s to the drawee for acceptance
☐ Please protest for non-payment
☐ Please do not protest for non-payment
☐ Keep the accepted draft/s for collection at maturity
☐ Return the accepted draft/s to us by airmail
☐ Please acknowledge receipt
☐ Please advise us promptly of acceptance and maturity or of nonacceptance/nonpayment
☐ Please advise us of payment by SWIFT/TELEX two business days prior to value date | ☐ All your charges for account of drawee

☐ Collect our charges of

☐ Waive charges our/your if refused |
|--|--|

WHEN PAID PLEASE PASS THE PROCEEDS:

- ☐ by SWIFT/TELEX to the credit of our account with
- ☐ authorize us by SWIFT to debit account with us

SPECIAL INSTRUCTIONS:

Subject to Uniform Rules for Collections, 1995 revision
(ICC Publication No. 522).

Enclosures

Investiční a Poštovní banka, a.s.

Platební příkaz k úhradě odběratelského (importního) dokumentárního inkasa VZORInvestiční a Poštovní banka, a.s.
pobočce_____
Název, adresa příkazce, IČO_____
Naše ref._____
Vyřizuje/telefon/fax**Platební příkaz k úhradě
IMPORTNÍHO DOKUMENTÁRNÍHO INKASA**

Toto inkaso se řídí Jednotnými pravidly pro inkaso, revize 1995, publikace MOK č. 522

ve výši _____
měna a částka

vedeného pod Vaším ref. č. _____

Úhradu provedte k tíži našeho účtu u Vás

☐ korunového č. _____☐ devizového č. _____☐ na podkladě smlouvy o úvěru č. _____☐ ihned☐ k datu _____

plat. titul _____

☐ Žádáme o zajištění individuálního promptního kurzu (týká se plateb v hodnotě minimálně DEM 100 000,-, popř. ekvivalent v jiné měně)

Vaše výlohy

☐ k tíži příjemce platu☐ k naší tíži, odmítne-li je příjemce platit

Výlohy zahraniční banky

☐ k tíži příjemce platu☐ k naší tíži

Datum a místo vystavení: _____

podpis a razítko příkazceVyplňuje oprávněný pracovník
pobočky IPB, a.s.

Platební příkaz převzal dne: _____

☐ Blokace provedena dne _____ T-1/T-2

datum vypršení _____

☐ ve výši _____
(měna + částka)

při kursu _____ pod sekvcí Profíle _____

pod sekvcí Profíle _____

Podpisy ověřil: Jméno: _____ Dne: _____

podpisy oprávněných pracovníků a razítko IPB, a.s.Platí text označený ☒

"Podpisy a razítko příkazce musí odpovídat podepisování uvedenému v podpisových vzorech IPB, a.s. k výše uvedenému účtu."

Platební příkaz k budoucí úhradě směnky**VZOR**Investiční a Poštovní banka, a.s.
pobožce_____
Název, adresa příkazce, IČO_____
Datum a místo vystavení_____
Vyřizuje/telefon/fax**Platební příkaz**

k budoucí úhradě S M Ě N K Y (vedené pod vaším ref. č. _____)

v e v ý š i _____

měna a částka

Toto inkaso se řídí Jednotnými pravidly pro inkaso, revize 1995, publikace MOK č. 522

Úhradu proved'te k tíži našeho korunového/devizového účtu vedeného u Vás

číslo _____ ☐ na podkladě smlouvy o úvěru č. _____

k datu splatnosti _____

Účel úhrady: _____ Plat. titul _____

☐ Žádáme o zajištění individuálního promptního kurzu (u došlých úhrad v hodnotě minimálně DEM 100 000,-, popř. ekvivalent v jiné měně)

Vyhrazuji si právo v odůvodněných případech stornovat/změnit tento příkaz k úhradě (včas a písemně s právoplatnými podpisy) s rizikem případného protestu.

Současně bereme na vědomí, že

(s výjimkou smének krytých zárukou IPB, a.s., popř. avalovaných IPB, a.s.)

- v případě nedostatku prostředků na shora uvedeném účtu k datu splatnosti, nebude úhrada směnky provedena

- dal-li příkazce instrukci k protestu pro neplacení, bude směnka protestována.

Vaše výlohy ☐ k tíži příjemce platu☐ k naší tížiVýlohy zahraniční banky ☐ k tíži příjemce platu☐ k naší tíži

Datum a místo vystavení _____

Podpisy a razítko příkazceVyplňuje oprávněný pracovník
pobočky IPB, a.s.

Platební příkaz převzal dne _____

Podpisy na platebním příkazu ověřil: jméno: _____ dne _____

podpisy oprávněných pracovníků a razítko
IPB, a.s.Platí text označený ☒

* Podpisy a razítko příkazce musí odpovídat podepisování uvedenému v podpisových vzorech IPB, a.s. k výše uvedenému účtu.

Akontační záruka

Dear Sirs

You concluded a contract No. With Messrs.
on for the supply of at a price of
According to the terms of the contract you will make
an advance payment of to Messrs. As
security for the possible claim for the refund of the advance payment, in the event that the
merchandise is not delivered in conformity with the terms of the contract, an indemnity by a bank shall
be furnished.

At the request of Messrs., we, the
hereby irrevocably undertake to refund to you on your first demand, irrespective of the validity and the
effects of the above mentioned contract and waiving all rights of objection and defense arising from
said contract, the advance payment in the amount of

.....

upon receipt of your written and duly signed request for payment and your written confirmation that
Messrs., have failed to deliver the ordered merchandise or not delivered such
merchandise as specified in the above mentioned contract.

For the purpose of identification, your request for payment and your confirmation hereunder have to be
presented to us through the intermediary of a first rate bank confirming that the signatures thereon are
binding for your firm.

The amount of this indemnity will automatically be reduced proportionally to the value of each part -
shipment upon receipt by us of an invoice - copy, issued by Messrs.
It expires, however, on

.....

in full and automatically, if your written request for payment and your written confirmation together with
a first rate bank's confirmation of your signatures are not in our possession on or before that date.

This letter of indemnity enters into force only after receipt by us of the advance payment in favour of
Messrs.

This undertaking is governed by law, place of jurisdiction is

Yours very truly,

Záruka na vádium

Dear Sirs

Messrs. submitted on
their Bid No. for The supply of under your Bid invitation
No. dated

At the request of Messrs., we the
herewith irrevocably undertake to pay on first demand, irrespective of the validity and the effects of the
above mentioned Bid and waiving expressly all rights of objection and defense arising from said Bid,
any amount up to

.....

upon receipt of your written and duly signed request for payment and your written confirmation that
Messrs. have not complied with the conditions of their offer No.
dated

For the purpose of identification, your request for payment and your confirmation hereunder have to be
presented to us through the intermediary of a first rate bank confirming that the signatures thereon are
binding for your firm.

Our indemnity is valid until

.....

and expires in full and automatically, if your written request for payment and your written confirmation
together with a first rate bank's confirmation of your signatures are not in our possession on or before
that date.

This indemnity is governed by law, place of jurisdiction is

Yours very truly,